2025/535

21.3.2025

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2025/535,

annettu 18 päivänä maaliskuuta 2025,

Moldovan tasavallan uudistus- ja kasvutukivälineen perustamisesta

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 212 artiklan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

noudattavat tavallista lainsäätämisjärjestystä ([1]),

sekä katsovat seuraavaa:

(1) Unionin perustana ovat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU', 2 artiklassa tarkoitetut arvot, joihin kuuluvat kansanvalta, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Nämä arvot ovat osa Kööpenhaminassa kesäkuussa 1993 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa vahvistettuja liittymisperusteita, jäljempänä 'Kööpenhaminan arviointiperusteet', joiden täyttyminen on edellytys unionin jäsenyydelle.

(2) Unionin laajentumisprosessi perustuu vakiintuneisiin arviointiperusteisiin, oikeudenmukaisiin ja tiukkoihin ehtoihin sekä omien ansioiden periaatteeseen. On edelleen olennaisen tärkeää olla vakaasti sitoutunut "perusasiat ensin" -lähestymistapaan, joka edellyttää vahvaa keskittymistä oikeusvaltioperiaatteeseen, perusoikeuksiin, demokraattisten instituutioiden toimintaan ja julkishallinnon uudistamiseen sekä taloudellisiin kriteereihin. Edistyminen riippuu siitä, toteuttaako Moldovan tasavalta, jäljempänä 'Moldova', tarvittavat uudistukset lainsäädäntönsä mukauttamiseksi unionin säännöstöön.

(3) Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on lisäksi osoittanut, että unionin laajentuminen on geostrateginen investointi rauhaan, turvallisuuteen ja vakauteen. Unioni on täysin ja yksiselitteisesti sitoutunut Moldovan mahdollisuuteen tavoitella unionin jäsenyyttä. Moldovan suuntautuminen Eurooppaan ja sitoutuminen unioniin ovat vahva osoitus sen strategisesta valinnasta ja asemasta arvoyhteisössä. Moldovan tie kohti EU-jäsenyyttä on tarpeen kytkeä tiukasti näkyvään ja konkreettiseen edistymiseen uudistusten toteuttamisessa.

(4) On unionin ja Moldovan yhteisen edun mukaista edistää uudistuksia Moldovan poliittisessa, oikeudellisessa ja taloudellisessa järjestelmässä sen tulevaa unionin jäsenyyttä silmällä pitäen ja sen liittymisprosessin tukemiseksi. Mahdollisuus liittyä unioniin on voimakas kimmoke tehdä positiivisia demokraattisia, poliittisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia muutoksia, ja se vahvistaa osaltaan Moldovan häiriönsietokykyä.

(5) Joitakin unionin jäsenyyden etuja on tarpeen tarjota jo ennen liittymistä. Talouden lähentyminen on kyseisten etujen ytimessä. Tällä hetkellä Moldovan ostovoimakorjattu BKT asukasta kohti on edelleen alhainen, 29 prosenttia unionin keskiarvosta, eikä talouden lähentyminen etene riittävän nopeasti. Maasta muuttaneiden moldovalaisten olisi myös katsottava vaikuttavan merkittävästi Moldovan sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen.

(6) Liittymisneuvottelut Moldovan kanssa aloitettiin kesäkuussa 2024, joten on tärkeää antaa Moldovalle tarvittavaa tukea sen tiellä kohti EU-jäsenyyttä. Lisäksi on tärkeää saattaa tuki tasolle, joka on verrattavissa muihin liittymisneuvotteluja käyviin ehdokasmaihin, ja varmistaa vastaavat resurssit.

(7) Moldovan kasvusuunnitelman täytäntöönpano edellyttää asianmukaista rahoitusta tähän tarkoitetusta uudesta rahoitusvälineestä, jäljempänä 'tukiväline'. Tukivälineellä on määrä auttaa kestävää talouskasvua tukevien uudistusten täytäntöönpanossa ja laajentumisprosessin perusasioiden edistämisessä.

(8) Kun otetaan huomioon Venäjän Ukrainaa vastaan käymä epäoikeutettu hyökkäyssota, joka on vaikuttanut syvästi Moldovan turvallisuuteen, talouteen ja kansalaisten toimeentuloon, sekä maahan ja sen demokraattisiin instituutioihin kohdistuvat jatkuvat ja ennennäkemättömät hybridihyökkäykset, tukivälineen tavoitteena olisi oltava

([1]) Euroopan parlamentin kanta, vahvistettu 11. maaliskuuta 2025 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä), ja neuvoston päätös, tehty 18. maaliskuuta 2025.

Moldovan tukeminen sen kohtaamissa merkittävissä haasteissa, jotka liittyvät erityisesti talouteen, energiaan, elintarvikkeisiin ja arvoketjuihin. Tukivälineestä on aiheellista antaa Moldovalle tukea nopeasti, jotta Moldova voi vahvistaa kykyään torjua sen suvereniteettia, demokraattisia prosesseja ja instituutioita vastaan suunnattua ulkomaista tiedonmanipulointia ja häirintää.

(9) Moldovan kasvusuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota investointialoihin, jotka todennäköisesti vaikuttavat keskeisesti sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen: yhteydet, infrastruktuuri, kestävä liikenne mukaan lukien, hiilestä irtautuminen, energia, vihreä siirtymä ja digitalisaatio, maatalous ja elintarviketeollisuus, maaseudun kehittäminen sekä koulutus, työmarkkinoille osallistuminen ja osaamisen kehittäminen, kiinnittäen erityistä huomiota lapsiin ja nuoriin ja elintason nostamiseen kaikkialla maassa.

(10) Tukivälineen olisi perustuttava Moldovan kanssa toteutettavaan assosiaatio-ohjelmaan sekä itäistä kumppanuutta koskevan talous- ja investointiohjelman puitteissa Moldovassa tehtyyn työhön, jolla on edistetty investointeja kriittisillä aloilla, kuten yhteyksien toimivuudessa, energiatehokkuudessa ja energiaturvallisuudessa hukkainvestointeja välttäen, liiketoiminnan kehittämisessä ja kilpailukyvyssä. Parempi pääsy unionin sisämarkkinoille pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen täytäntöönpanon kautta, parannettu infrastruktuuri ja osallistuminen unionin ohjelmiin ja politiikkatoimiin sillä edellytyksellä, että Moldova mukautuu asiaankuuluviin unionin sisämarkkinasääntöihin, tuo välittömiä ja konkreettisia sosioekonomisia hyötyjä.

(11) Kestävä liikenneinfrastruktuuri on olennaisen tärkeä tekijä Moldovan ja unionin välisten yhteyksien parantamisen kannalta, ja sen olisi edistettävä Moldovan yhdentymistä unionin liikenneverkkoon. Komissio laajensi tarkistetussa Euroopan laajuisessa liikenneverkossa (TEN-T) Itämeri–Mustameri–Egeanmeri-käytävän Moldovaan. TEN-T toimii viitekehyksenä kestävän liikenneinfrastruktuurin, myös ympäristöystävällisten liikennevälineiden, kuten rautateiden, ja liikenteen digitalisoinnin rahoittamisessa. Jäsenvaltioiden ja unionin laajentumiskumppaneiden väliset rajatylittävät energiainfrastruktuurihankkeet ja yhteenliitännät ovat olennaisen tärkeitä alueellisen energiaturvallisuuden ja unioniin yhdentymisen kannalta.

(12) Tukivälineestä olisi tuettava investointeja ja uudistuksia, joilla edistetään Moldovan siirtymistä kohti talouden ja yhteiskunnan digitalisaatiota 9 päivänä maaliskuuta 2021 annetussa komission tiedonannossa ”2030 Digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten” esitetyn vuoteen 2030 tähtäävän unionin vision mukaisesti niin, että edistetään osallistavaa digitaalista taloutta, joka hyödyttää kaikkia kansalaisia. Tukivälineen avulla olisi pyrittävä helpottamaan Moldovan unioniin liittyvien yleisten päämäärien ja digitalisaatiotavoitteiden saavuttamista. Kuten komissio totesi 15 päivänä kesäkuuta 2023 antamassaan tiedonannossa ”5G-kyberturvallisuusvälineistön täytäntöönpano”, 5G-kyberturvallisuusvälineistön olisi toimittava viitekehyksenä unionin rahoituksessa toimille, joilla varmistetaan alueella toteutettavien digitaalisen infrastruktuurin hankkeiden turvallisuus, häiriönsietokyky ja eheyden suojaaminen.

(13) Tukivälineen tuella olisi pyrittävä saavuttamaan yleisiä ja erityisiä tavoitteita, ja sitä myönnettäessä olisi noudatettava vahvistettuja kriteerejä ja selkeitä maksuehtoja. Kyseisiin yleisiin ja erityisiin tavoitteisiin olisi pyrittävä niin, että ne vahvistavat toisiaan. Tukivälineellä olisi tuettava laajentumisprosessia nopeuttamalla mukautumista unionin arvoihin, lainsäädäntöön, sääntöihin, normeihin, politiikkoihin ja käytäntöihin, jäljempänä ’säännöstö’, unionin jäsenyyttä silmällä pitäen, nopeutettava Moldovan asteittaista yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin sekä nopeutettava sen sosioekonomista lähentymistä unioniin. Tukivälineellä olisi myös edistettävä hyviä naapuruussuhteita.

(14) Sen lisäksi, että tukivälineellä edistetään sosioekonomista lähentymistä, sillä olisi myös autettava nopeuttamaan uudistuksia, jotka liittyvät laajentumisprosessin perusasioihin, kuten oikeusvaltioperiaatteeseen, perusoikeuksiin, muun muassa pakolaisten oikeuksiin, vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden, mukaan lukien kansalliset vähemmistöt ja romanit, oikeuksiin sekä homo- ja biseksuaalisten ja trans- ja intersukupuolisten henkilöiden (hlbti) oikeuksiin. Sillä olisi myös parannettava demokraattisten instituutioiden ja julkishallinnon toimintaa, julkisia hankintoja, valtiontukien valvontaa ja julkista varainhoitoa, kaikenlaisen korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa, laadukasta yleissivistävää ja ammatillista koulutusta ja työllisyyspolitiikkaa sekä maan vihreää siirtymää ja ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista.

(15) Tukivälineen olisi autettava Moldovaa valmistautumaan unionin jäsenyyteen nykyisten laajentumismenetelmien mukaisesti.

(16) Tukivälineellä olisi täydennettävä nykyistä talous- ja rahoitusalan vuoropuhelua vaikuttamatta sen soveltamisalaan ja siten tehostettava taloudellista yhdentymistä ja valmistautumista unionissa toteutettavaan talouspolitiikan monenväliseen valvontaan.

(17) Tukivälineellä olisi edistettävä kehitysyhteistyön tuloksellisuuden periaatteita siten, että tukea annetaan muista unionin ohjelmista ja välineistä myönnettävän tuen lisäksi ja se täydentää sitä ja pyritään välttämään päällekkäisyyttä ja varmistamaan synergiat tämän asetuksen mukaisen avun ja muunlaisen avun välillä, jonka antajana on unioni, jäsenvaltiot, kolmannet maat, monenväliset ja alueelliset järjestöt ja yhteisöt, mukaan lukien sekä vienti- että kehitysrahoituksesta koostuvat yhteiset rahoituspaketit. On ratkaisevan tärkeää, että Moldova jatkaa osallistumista unionin muihin rahoitusohjelmiin.

(18) Osallistavan kumppanuuden periaatteen mukaisesti komission olisi pyrittävä varmistamaan, että Moldovan parlamenttia, Moldovan kansallisen oikeudellisen kehyksen mukaisesti paikallisviranomaisia ja asiaankuuluvia sidosryhmiä, mukaan lukien työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, kuullaan asianmukaisesti ja että ne saavat ajoissa käyttöönsä asiaankuuluvat tiedot, jotta ne voivat osallistua mielekkäällä tavalla ohjelmien suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sekä niihin liittyviin seurantaprosesseihin.

(19) Teknistä tukea sekä rajatylittävää yhteistyötä koskevaa tukea olisi annettava tukivälineen tavoitteiden tukemiseksi ja jotta voidaan vahvistaa Moldovan asiaankuuluvia valmiuksia uudistusohjelman täytäntöönpanemiseksi.

(20) Tukivälineellä olisi varmistettava johdonmukaisuus SEU 21 artiklassa vahvistettujen unionin ulkoisen toiminnan yleisten tavoitteiden kanssa ja tuettava niitä, mukaan lukien Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistettujen perusoikeuksien kunnioittaminen. Sillä olisi erityisesti varmistettava ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen suojaaminen ja edistäminen.

(21) Tukivälineellä olisi vauhditettava innovointia, tutkimusta ja tutkimuslaitosten ja teollisuuden välistä yhteistyötä vihreän siirtymän ja digitalisaation tukemiseksi edistämällä paikallista teollisuutta keskittyen erityisesti paikallisiin mikroyrityksiin sekä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja startup-yrityksiin.

(22) Moldovan olisi osoitettava uskottava sitoutuminen eurooppalaisiin arvoihin, muun muassa lähentymisellään unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan (YUTP), mukaan lukien unionin rajoittavat toimenpiteet.

(23) Tukivälineen täytäntöönpanossa olisi otettava huomioon unionin strateginen riippumattomuus sekä unionin ja sen jäsenvaltioiden strategiset edut ja unionin perustana olevat arvot.

(24) Tukivälineen puitteissa toteutettavilla toimilla olisi tuettava edistymistä kohti unionin sosiaalisten normien sekä ilmasto- ja ympäristönormien noudattamista ja Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista sekä ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksen nojalla hyväksytyn Pariisin sopimuksen, jäljempänä 'Pariisin sopimus', biologista monimuotoisuutta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen ja aavikoitumisen estämistä koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen noudattamista, eivätkä ne saisi edistää ympäristön tilan heikkenemistä eivätkä aiheuttaa haittaa ympäristölle tai ilmastolle. Tukivälineestä rahoitettavien toimenpiteiden olisi oltava Moldovan kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien, sen kansallisesti määritellyn panoksen ja ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä koskevan tavoitteen mukaisia. Tukivälineellä olisi edistettävä ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja parannettava valmiuksia sopeutua sen haitallisiin vaikutuksiin sekä edistettävä ilmastokestävyyttä. Tukivälineen rahoituksella olisi erityisesti edistettävä siirtymistä vähähiiliseen, ilmastoneutraaliin ja ilmastokestävään kiertotalouteen.

(25) Tämän asetuksen täytäntöönpanon ohjenuorana olisi pidettävä tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteita, sellaisina kuin ne on määritelty tasa-arvon unionin strategioissa. Täytäntöönpanolla olisi edistettävä ja kehitettävä sukupuolten tasa-arvoa ja sen valtavirtaistamista, varmistettava naisten mielekäs osallistuminen päätöksentekoprosesseihin sekä naisten ja tyttöjen voimaannuttaminen ja pyrittävä suojelemaan ja edistämään kaikkien naisten ja tyttöjen kaikkien ihmisoikeuksien eteenpäin viemistä ja täyttä toteutumista sekä ehkäisemään ja torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa ottaen huomioon asiaankuuluvat sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat EU:n toimintasuunnitelmat sekä asiaankuuluvat neuvoston päätelmät ja kansainväliset yleissopimukset. Lisäksi tämä asetus olisi pantava täytäntöön noudattaen kaikilta osin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria, myös lastensuojelun ja työntekijän perusoikeuksien osalta. Tukivälineen täytäntöönpanossa olisi noudatettava vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta ja sen pöytäkirjaa ja varmistettava tukivälineen investointien ja teknisen tuen esteettömyys Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882 ([2]) mukaisesti.

([2]) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EUVL L 151, 7.6.2019, s. 70, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj).

(26) Kun otetaan huomioon Euroopan vihreän kehityksen ohjelma Euroopan kestävän kasvun strategiana ja se, miten tärkeää on saavuttaa ilmastoon ja biologiseen monimuotoisuuteen liittyvät tavoitteet Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission välisen toimielinten sopimuksen ([3]) sitoumusten mukaisesti, tukivälineellä olisi edistettävä vihreän kehityksen ohjelman yleisen tavoitteen saavuttamista eli sitä, että 30 prosenttia unionin talousarviomenoista kohdistetaan ilmastotavoitteiden tukemiseen ja 7,5 prosenttia vuonna 2024 ja 10 prosenttia vuosina 2026 ja 2027 biologista monimuotoisuutta koskevien tavoitteiden tukemiseen. Naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn, joka on yksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/947 ([4]) 32 artiklassa tarkoitetuista alueellisista investointijärjestelyistä, nojalla hyväksytyille investointihankkeille myönnetystä rahoitustuesta, jota ei makseta takaisin, mukaan lukien rahoitusvastuut, vähintään 37 prosentilla olisi edistettävä ilmastotavoitteita. Tämä määrä olisi laskettava käyttämällä Rion tunnusmerkkejä johtuen velvoitteesta raportoida EU:n kansainvälisestä ilmastorahoituksesta OECD:lle sekä muista kansainvälisistä sopimuksista tai kehyksistä johtuvista velvoitteista. EU:n ilmastokertoimia, joita sovelletaan kaikkiin vuosien 2021–2027 monivuotisen rahoituskehyksen ohjelmiin ja jotka esitetään ilmastotoimien valtavirtaistamista monivuotisessa rahoituskehyksessä 2021–2027 käsittelevässä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa (”Climate Mainstreaming Architecture in the 2021–2027 multiannual Financial Framework”), sovelletaan jo kesäkuussa 2025 myös monivuotisen rahoituskehyksen otsakkeen 6 (”Naapurialueet ja muu maailma”) ilmastomenoihin. Tukivälineessä noudatetaan vastaavaa lähestymistapaa kuin muissa otsakkeen 6 välineissä, jotta voidaan varmistaa johdonmukainen ilmastoraportointi Moldovassa. Tukivälineestä olisi tuettava toimia, joissa noudatetaan kaikilta osin unionin ilmasto- ja ympäristönormeja ja -painopisteitä sekä ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta.

(27) Hankkeet hyväksytään naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa komission tekemän arvioinnin jälkeen edellyttäen, että jäsenvaltiot antavat niistä myönteisen lausunnon naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn johtoryhmässä.

(28) Komission olisi yhteistyössä jäsenvaltioiden ja Moldovan kanssa varmistettava sääntöjenmukaisuus, johdonmukaisuus, yhdenmukaisuus ja täydentävyys, suurempi läpinäkyvyys ja vastuuvelvollisuus avun toimittamisessa muun muassa panemalla täytäntöön asianmukaisia sisäisiä valvontajärjestelmiä ja petostentorjuntatoimia. Tukivälineestä myönnettävän tuen ennakkoehtona olisi oltava, että Moldova ylläpitää ja kunnioittaa toimivan demokratian mekanismeja, mukaan lukien parlamentaarinen monipuoluejärjestelmä, vapaat ja vilpittömät vaalit, vapaat, riippumattomat ja moniarvoiset tiedotusvälineet, riippumaton oikeuslaitos ja oikeusvaltioperiaate, ja takaa kaikkien ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen, myös vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien kunnioittamisen.

(29) Tukivälinettä olisi tuettava naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineestä – Globaali Eurooppa, jäljempänä NDICI – Globaali Eurooppa, ensisijaisesti itäisille naapurimaille osoitetuista määrärahoista 520 miljoonalla eurolla tukena, jota ei makseta takaisin, ja enintään 1 500 miljoonalla eurolla lainoina vuosina 2025–2027. Tuen, jota ei makseta takaisin, olisi katettava lainojen 9 prosentin rahoitusvastuu, joka vastaa 135:tä miljoonaa euroa, tämän asetuksen 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu unionin tuki naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksytyille hankkeille sekä täydentävä tuki, mukaan lukien kansalaisjärjestöille annettava tuki ja tekninen tuki. Tuki, jota ei makseta takaisin, olisi rahoitettava naapurialueita koskevalle maantieteelliselle ohjelmalle asetuksen (EU) 2021/947 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti osoitetuista määrärahoista. Kaikkia asetuksen (EU) 2021/947 säännöksiä olisi sovellettava, jollei tässä asetuksessa toisin mainita.

(30) Päätökset 19 artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta lainoina myönnettävien varojen vapauttamisesta olisi tehtävä 1 päivän tammikuuta 2025 ja 30 päivän kesäkuuta 2029 välisenä aikana. Määräpäivään sisältyy aika, jonka komissio tarvitsee kyseisten maksuehtojen onnistuneen täyttymisen arvioimiseksi ja myöhemmän varojen vapauttamispäätöksen tekemiseksi.

(31) Jotta voidaan maksimoida unionin rahoitustuen vipuvaikutus lisäinvestointien houkuttelemiseksi ja varmistaa, että unioni pystyy valvomaan menoja, uudistusohjelmaa tukevat investoinnit olisi toteutettava naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn kautta. Moldovan olisi asetettava vähintään 25 prosenttia Moldovalle vapautettavan lainan määrästä saataville naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksyttyihin investointihankkeisiin. Tämä täydentää unionin näille hankkeille myöntämää tukea, jota ei makseta takaisin.

([3]) Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission välinen toimielinten sopimus, tehty 16 päivänä joulukuuta 2020, talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta sekä uusista omista varoista, mukaan lukien etenemissuunnitelma uusien omien varojen käyttöönottamiseksi (EUVL L 433 I, 22.12.2020, s. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj).

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/947, annettu 9 päivänä kesäkuuta 2021, naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen – Globaali Eurooppa perustamisesta, Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 466/2014/EU muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1601 ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 480/2009 kumoamisesta (EUVL L 209, 14.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj).

(32) Tukivälineestä myönnettyjen lainojen rahoitusvastuu ei saisi sisältyä asetuksen (EU) 2021/947 31 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun ulkosuhdetoimien takuujärjestelyn määrään.

(33) Tähän asetukseen olisi sovellettava horisontaalisia varainhoitosääntöjä, jotka Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT', 322 artiklan nojalla. Kyseiset säännöt vahvistetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU, Euratom) 2024/2509 ([5]), jäljempänä 'varainhoitoasetus', ja niissä määritellään erityisesti menettely, joka koskee talousarvion laatimista ja toteuttamista suorassa ja välillisessä hallinnoinnissa käyttäen avustuksia, hankintoja, rahoitusapua, rahoitusta yhdistäviä toimia ja ulkopuolisten asiantuntijoiden kulujen korvaamista, ja säädetään taloushallinnon toimijoiden toiminnan valvonnasta.

(34) Tukivälineen mukaisia myöntämis- tai hankintamenettelyjä varten olisi tarvittaessa säädettävä osallistumiskelpoisuuden rajoituksia toiminnan erityisluonteen vuoksi tai silloin, kun toiminta vaikuttaa turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen.

(35) Jotta voidaan varmistaa tukivälineen tehokas täytäntöönpano ja muun muassa helpottaa Moldovan integroitumista eurooppalaisiin arvoketjuihin, kaikkien tukivälineestä rahoitettavien ja sen puitteissa hankittavien tarvikkeiden ja materiaalien olisi oltava peräisin jäsenvaltioista, Moldovasta, ehdokasmaista ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolilta sekä maista, jotka antavat Moldovalle tukea, joka on niiden talouden kokoon nähden tasoltaan verrattavissa unionin tukeen, ja joille komissio on vahvistanut vastavuoroisen mahdollisuuden saada ulkoista apua Moldovassa, paitsi jos tarvikkeita ja materiaaleja ei voida hankkia kohtuullisin ehdoin mistään näistä maista.

(36) Moldovan kanssa olisi tehtävä tukivälinettä koskeva sopimus, jossa vahvistetaan unionin ja Moldovan välisen rahoitusyhteistyön periaatteet ja täsmennetään tukivälineestä myönnettävän unionin rahoituksen valvontaan, seurantaan, arviointiin ja tarkastukseen sekä siitä raportointiin liittyvät tarvittavat mekanismit, veroja, tulleja ja muita maksuja koskevat säännöt sekä toimenpiteet sääntöjenvastaisuuksien, petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi, tutkimiseksi ja korjaamiseksi. Vastaavasti Moldovan kanssa olisi tehtävä myös lainasopimus, jossa vahvistetaan erityismääräykset lainojen muodossa myönnettävän rahoituksen hallinnoinnista ja täytäntöönpanosta. Sekä tukivälinettä koskeva sopimus että lainasopimus olisi toimitettava yhtäaikaisesti ja viipymättä Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

(37) Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa olisi määrättävä Moldovan velvollisuudesta varmistaa, että unionin tietosuojaperiaatteiden ja sovellettavien tietosuojasääntöjen mukaisesti kerätään riittävät tiedot henkilöistä ja yhteisöistä, jotka saavat rahoitusta uudistusohjelman täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot, ja että tiedot ovat saatavilla näiden periaatteiden ja sääntöjen mukaisesti.

(38) Tukivälineen täytäntöönpanon tueksi tarvitaan uudistusohjelma, joka tarjoaa kehyksen osallistavan ja kestävän sosioekonomisen kasvun vauhdittamiselle ja joka on selkeästi esitetty ja kytketty unionin jäsenyysvaatimuksiin ja laajentumisprosessin perusasioihin. Uudistusohjelma toimii yleiskehyksenä tukivälineen tavoitteiden saavuttamiselle. Uudistusohjelmaa laadittaessa olisi kuultava tiiviisti Moldovan parlamenttia ja asiaankuuluvia sidosryhmiä, kuten työmarkkinaosapuolia ja kansalaisjärjestöjä, ja niiden panos olisi otettava huomioon uudistusohjelmassa. Moldovan olisi tarvittaessa ja kansallisen oikeudellisen kehyksensä mukaisesti pyrittävä varmistamaan paikallisviranomaisten osallistuminen ja kuuleminen. Unionin tuen maksamisen edellytyksenä olisi oltava maksuehtojen noudattaminen ja komission arvioimassa ja virallisesti hyväksymässä uudistusohjelmassa esitettyjen uudistusten täytäntöönpanon mitattavissa oleva edistyminen. Varojen vapauttaminen olisi porrastettava vastaavasti tukivälineen tavoitteiden mukaisesti.

(39) Uudistusohjelmaan olisi sisällyttävä kohdennettuja uudistustoimenpiteitä ja ensisijaisia investointikohteita sekä mitattavissa olevista laadullisista ja määrällisistä tavoitteista muodostuvia maksuehtoja, jotka kertovat tyydyttävästä edistymisestä kyseisten toimenpiteiden osalta tai niiden loppuunsaattamisesta, sekä aikataulu toimenpiteiden täytäntöönpanolle. Uudistusohjelmaan olisi sisällyttävä myös alustava luettelo suunnitelluista investointihankkeista, jotka aiotaan toteuttaa naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa. Tavoitteiden saavuttamisen määräajan olisi oltava viimeistään 31 päivä joulukuuta 2027, vaikka toimenpiteet, joihin tavoitteet liittyvät, pitäisi olla mahdollista saattaa loppuun vuoden 2027 jälkeenkin, kuitenkin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2028. Uudistusohjelmaan olisi sisällytettävä selvitys Moldovan järjestelmästä, jonka avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä, havaita ja korjata tukivälineestä myönnettyjen varojen käyttöön liittyviä sääntöjenvastaisuuksia, lahjontaa, mukaan

([5]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2024/2509, annettu 23 päivänä syyskuuta 2024, unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä (EUVL L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj).

lukien korkean tason korruptio, petoksia ja eturistiriitoja, ja järjestelyistä, joilla pyritään välttämään päällekkäisen rahoituksen myöntäminen tukivälineestä ja muista unionin ohjelmista sekä muilta avunantajilta.

(40) Uudistusohjelmaan olisi sisällyttävä selvitys siitä, miten toimenpiteiden odotetaan edistävän ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista ja ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta sekä digitalisaatiota.

(41) Uudistusohjelman mukaisilla toimenpiteillä olisi edistettävä tehokkaan julkisen varainhoidon ja valvontajärjestelmän parantamista sekä tehokasta valtiontukien valvontajärjestelmää, rahanpesun, veronkierron, verojen välttelyn, petosten ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa, jotta voidaan varmistaa oikeudenmukaiset olosuhteet kaikille yrityksille. Uudistusohjelman olisi sisällettävä kuvaus tällaisista järjestelmistä ja neuvottelulukuun 32 liittyvistä erityisistä tavoitteista, jotta Moldovaa voidaan tukea sen tarkastus- ja valvontavaatimusten saattamisessa unionin vaatimusten mukaisiksi. Jos varojen vapauttamista koskevaan pyyntöön sisältyy 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu neuvottelulukuun 32 liittyvä tavoite, komissio ei voi tehdä päätöstä, jolla hyväksytään varojen vapauttaminen, ellei se anna myönteistä arviota tällaisen tavoitteen täyttymisestä.

(42) Uudistusohjelman olisi myös sisällettävä indikaattoreita, joilla arvioidaan edistymistä tässä asetuksessa vahvistettujen tukivälineen yleisten ja erityisten tavoitteiden saavuttamisessa. Kyseisten indikaattoreiden olisi perustuttava kansainvälisesti sovittuihin indikaattoreihin. Indikaattoreiden olisi myös oltava mahdollisimman yhdenmukaisia niiden keskeisten suorituskykyindikaattoreiden kanssa, jotka sisältyvät komission täytäntöönpanopäätökseen Länsi-Balkanin uudistusohjelmien hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1449 ([6]) mukaisesti ja EKKR+:n tulosten arviointikehykseen. Indikaattoreiden olisi oltava merkityksellisiä, hyväksyttyjä, uskottavia, helppoja ja luotettavia.

(43) Komission olisi arvioitava uudistusohjelmaa tässä asetuksessa vahvistettujen kriteerien perusteella. Tämän asetuksen yhdenmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi komissiolle olisi siirrettävä uudistusohjelman hyväksymistä koskevaa täytäntöönpanovaltaa. Tätä valtaa olisi käytettävä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 182/2011 ([7]) mukaisesti. Komission olisi otettava tarvittaessa asianmukaisesti huomioon neuvoston päätöksen 2010/427/EU ([8]) ja Euroopan ulkosuhdehallinnon roolin.

(44) Varainhoitoasetuksen 110 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun työohjelman, joka hyväksytään asetuksen (EU) 2021/947 asiaa koskevien säännösten mukaisesti, olisi katettava määrät, jotka rahoitetaan naapurialueita koskevalle maantieteelliselle ohjelmalle asetuksen (EU) 2021/947 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti osoitetuista määrärahoista.

(45) Kun otetaan huomioon tukivälineen täytäntöönpanossa tarvittava jousto, Moldovan olisi voitava esittää komissiolle perusteltu pyyntö muuttaa täytäntöönpanopäätöstään tilanteessa, jossa se ei objektiivisten olosuhteiden vuoksi enää pysty toteuttamaan uudistusohjelmaa osittain tai kokonaan, mukaan lukien asiaankuuluvat maksuehdot. Moldovan olisi voitava esittää perusteltu pyyntö uudistusohjelman muuttamiseksi, tarvittaessa myös ehdottamalla lisäyksiä. Komission olisi voitava muuttaa täytäntöönpanopäätöstään.

(46) Uudistusohjelmalle olisi voitava myöntää rahoitustukea lainan muodossa. Moldovan rahoitustarpeet huomioon ottaen on aiheellista järjestää rahoitusapu varainhoitoasetuksen 224 artiklassa säädetyn ja siinä ainoana varainhankintamenetelmänä vahvistetun hajautetun rahoitusstrategian mukaisesti, minkä odotetaan lisäävän unionin joukkolainojen likviditeettiä ja unionin toteuttamien liikkeeseenlaskujen houkuttelevuutta ja kustannustehokkuutta.

(47) On aiheellista myöntää Moldovalle lainoja erittäin edullisin ehdoin niin, että lainojen enimmäiskesto on 40 vuotta ja niiden pääoman takaisinmaksu alkaa aikaisintaan vuonna 2034.

(48) Kun otetaan huomioon, että Moldovalle tukivälineen mukaisten lainojen muodossa myönnettävään tukeen liittyvät taloudelliset riskit ovat verrattavissa asetuksen (EU) 2021/947 mukaisiin lainanantotoimiin liittyviin taloudellisiin riskeihin, tämän asetuksen mukaisten lainojen rahoitusvastuiden rahoitusasteen olisi oltava 9 prosenttia varainhoitoasetuksen 214 artiklan mukaisesti ja rahoitusvastuiden rahoitus olisi otettava naapurialueita koskevalle maantieteelliselle ohjelmalle asetuksen (EU) 2021/947 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti osoitetuista määrärahoista.

([6]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1449, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineen perustamisesta (EUVL L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj).

([7]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 182/2011, annettu 16 päivänä helmikuuta 2011, yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä (EUVL L 55, 28.2.2011, s. 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

([8]) Neuvoston päätös 2010/427/EU, annettu 26 päivänä heinäkuuta 2010, Euroopan ulkosuhdehallinnon organisaatiosta ja toiminnasta (EUVL L 201, 3.8.2010, s. 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj).

(49) Tämän asetuksen mukaisista lainoista aiheutuvien rahoitusvastuiden rahoitusasteeksi olisi vahvistettava 9 prosenttia, ja sitä olisi tarkistettava vähintään kolmen vuoden välein tämän asetuksen voimaantulopäivästä alkaen. Siirretään komissiolle valta antaa asetuksen (EU) 2021/947 31 artiklan 5 kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettu delegoitu säädös.

(50) Sen varmistamiseksi, että Moldovalla on käytössään alkurahoitusta ensimmäisten uudistusten täytäntöönpanoon, sillä olisi oltava mahdollisuus saada enintään 18 prosenttia tukivälineessä säädetyn rahoitustuen kokonaismäärästä sen jälkeen, kun siitä on vähennetty täydentävä tuki, mukaan lukien kansalaisjärjestöille annettava tuki ja tekninen tuki, ja lainojen rahoitusvastuut, ennakkorahoituksena edellyttäen, että rahoitusta on saatavilla ja että tukivälineestä myönnettävän tuen edellytykset täyttyvät.

(51) Unionin tuen antamisessa Moldovalle on tärkeää taata sekä joustavuus että ohjelmoitavuus. Moldovan olisi esitettävä kuuden kuukauden välein asianmukaisesti perusteltu pyyntö varojen vapauttamisesta viimeistään kahden kuukauden kuluttua uudistusohjelman hyväksymistä koskevassa komission täytäntöönpanopäätöksessä asetetusta tavoitteiden suunnitellun toteuttamisen määräajasta. Tässä tarkoituksessa tukivälineestä myönnettävät varat olisi vapautettava ennakkoon sovitun puolivuosittaisen aikataulun mukaisesti Moldovan varojen vapauttamista koskevien pyyntöjen perusteella edellyttäen, että varoja on saatavilla ja komissio on tarkistanut makrotaloudelliseen vakauteen, moitteettomaan julkiseen varainhoitoon ja talousarvion avoimuuteen ja valvontaan liittyvien yleisten edellytysten sekä asiaankuuluvien maksuehtojen täyttymisen. Jos jokin maksuehto ei täyty uudistusohjelman hyväksymistä koskevassa täytäntöönpanopäätöksessä asetetun ohjeellisen aikataulun mukaisesti, komissio voi pidättää kyseistä ehtoa vastaavien varojen vapauttamisen osittain tai kokonaan osittaisia maksuja koskevaa menetelmää noudattaen. Pidätetyt varat voidaan vapauttaa seuraavana maksukautena ja viimeistään 12 kuukauden kuluttua ohjeellisessa aikataulussa vahvistetusta alkuperäisestä määräajasta edellyttäen, että maksuehdot täyttyvät. Ensimmäisenä täytäntöönpanovuonna kyseistä määräaikaa olisi pidennettävä 24 kuukauteen ensimmäisestä kielteisestä arvioinnista.

(52) Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 116 artiklan 2 ja 5 kohdassa säädetään, on aiheellista asettaa valtioiden talousarvioihin suoritettavien maksujen määräaika niin, että se alkaa päivästä, jona Moldovalle annetaan tiedoksi päätös, jolla maksun suorittaminen hyväksytään, ja luopua komission suorittamasta viivästyskorkojen maksamisesta Moldovalle.

(53) Komission olisi toimitettava Euroopan parlamentin pyynnöstä vastuuvapausmenettelyn yhteydessä yksityiskohtaiset tiedot unionin talousarvion toteuttamisesta tukivälineen puitteissa, erityisesti siltä osin kuin on kyse suoritetuista tarkastuksista, mukaan lukien havaitut puutteet ja toteutetut korjaavat toimenpiteet, sekä naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksytyistä hankkeista, mukaan lukien tapauksen mukaan Moldovan osarahoituksen määrä ja muut rahoituslähteet, myös muista unionin rahoitusvälineistä.

(54) SEU 29 artiklan ja SEUT 215 artiklan perusteella hyväksyttyjen unionin rajoittavien toimenpiteiden yhteydessä varoja ja taloudellisia resursseja ei saisi suoraan tai välillisesti asettaa nimettyjen oikeushenkilöiden, yhteisöjen tai elinten saataville tai niiden hyväksi. Tukivälineestä ei näin ollen saisi antaa tukea tällaisille nimetyille yhteisöille eikä niiden omistamille tai määräysvallassa oleville yhteisöille.

(55) Avoimuuden ja vastuuvelvollisuuden vuoksi Moldovan olisi julkaistava tiedot lopullisista tuensaajista, jotka saavat rahoitusta yli 50 000 euroa kumulatiivisesti tukivälineen mukaisten uudistusten ja investointien täytäntöönpanon aikana.

(56) Varainhoitoasetuksen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 ([9]) sekä neuvoston asetusten (EY, Euratom) N:o 2988/95 ([10]), (Euratom, EY) N:o 2185/96 ([11]) ja (EU) 2017/1939 ([12]) mukaisesti unionin taloudellisia etuja on suojattava oikeasuhteisin toimenpitein, jotka liittyvät esimerkiksi sääntöjenvastaisuuksien, petosten, lahjonnan, eturistiriitojen ja päällekkäisen rahoituksen ehkäisemiseen, havaitsemiseen, korjaamiseen ja tutkimiseen sekä hukattujen, aiheettomasti maksettujen tai virheellisesti käytettyjen varojen takaisinperintään.

([9]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 883/2013, annettu 11 päivänä syyskuuta 2013, Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1073/1999 ja neuvoston asetuksen (Euratom) N:o 1074/1999 kumoamisesta (EUVL L 248, 18.9.2013, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj).

([10]) Neuvoston asetus (EY, Euratom) N:o 2988/95, annettu 18 päivänä joulukuuta 1995, Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta (EYVL L 312, 23.12.1995, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj).

([11]) Neuvoston asetus (Euratom, EY) N:o 2185/96, annettu 11 päivänä marraskuuta 1996, komission paikan päällä suorittamista tarkastuksista ja todentamisista Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten ja muiden väärinkäytösten estämiseksi (EYVL L 292, 15.11.1996, s. 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj).

([12]) Neuvoston asetus (EU) 2017/1939, annettu 12 päivänä lokakuuta 2017, tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa (EUVL L 283, 31.10.2017, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj).

(57) Erityisesti Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) olisi asetusten (Euratom, EY) N:o 2185/96 ja (EU, Euratom) N:o 883/2013 nojalla voitava tehdä hallinnollisia tutkimuksia, muun muassa paikalla suoritettavia tarkastuksia ja todentamisia, selvittääkseen, onko tapahtunut petoksia, lahjontaa tai unionin taloudellisia etuja vahingoittavaa muuta laitonta toimintaa.

(58) Komission, OLAFin, tilintarkastustuomioistuimen ja tapauksen mukaan Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) olisi varainhoitoasetuksen 129 artiklan mukaisesti saatava tarvittavat oikeudet ja pääsyvaltuudet, myös unionin varojen hoitamiseen osallistuvilta kolmansilta osapuolilta.

(59) Komission olisi varmistettava, että tukiväline suojaa tehokkaasti unionin taloudellisia etuja. Kun otetaan huomioon, että Moldovalle on jo pitkään myönnetty myös välillisesti hallinnoitua rahoitusapua ja että Moldova on asteittain mukautunut unionin sisäisen valvonnan standardeihin ja käytäntöihin, komission olisi voitava tukeutua suurelta osin Moldovan sisäisen valvonnan järjestelmien ja petostentorjuntajärjestelmien toimintaan. Komissiolle ja OLAFille ja tapauksen mukaan EPPOlle olisi erityisesti ilmoitettava viipymättä kaikista epäillyistä sääntöjenvastaisuuksista, petoksista, lahjonnasta ja eturistiriidoista, jotka vaikuttavat tukivälineestä myönnettävien varojen käyttöön.

(60) Lisäksi Moldovan olisi raportoitava komissiolle viipymättä sääntöjenvastaisuuksista, mukaan lukien petokset, joista on tehty ensimmäinen hallinnollinen tai oikeudellinen päätelmä, ja pidettävä komissio ajan tasalla hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen etenemisestä. Koska tavoitteena on jäsenvaltioiden hyviin toimintatapoihin mukautuminen, tämän raportoinnin olisi tapahduttava sähköisesti komission perustamaa sääntöjenvastaisuuksien hallinnointijärjestelmää käyttäen.

(61) Moldovan olisi perustettava seurantajärjestelmä, jota voidaan hyödyntää puolivuosittaisessa kertomuksessa sen uudistusohjelman maksuehtojen täyttymisestä. Kertomus esitetään varojen vapauttamista koskevan puolivuosittaisen pyynnön yhteydessä. Moldovan olisi kerättävä tietoja, joiden avulla voidaan ehkäistä, havaita ja korjata tukivälineestä tuettaviin toimenpiteisiin liittyviä sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, lahjontaa ja eturistiriitoja, ja asetettava nämä tiedot saataville.

(62) Komission olisi varmistettava, että käytössä on selkeät seurannan ja riippumattoman arvioinnin mekanismit, jotta unionin talousarvion täytäntöönpanossa toteutuvat vastuuvelvollisuus ja läpinäkyvyys ja jotta edistymistä tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamisessa voidaan arvioida tehokkaasti.

(63) Komission olisi toimitettava Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain kertomus edistymisestä tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamisessa.

(64) Komission olisi arvioitava tukivälinettä sen toteuttamisen jälkeen.

(65) Moldovan olisi tuettava vapaita, riippumattomia ja moniarvoisia tiedotusvälineitä, jotka lisäävät ja edistävät unionin arvojen ja unionin mahdollisen jäsenyyden hyötyjen ja velvoitteiden tuntemusta, ja toteutettava samalla päättäväisiä toimia ulkomaisen tiedonmanipuloinnin ja häirinnän torjunnan osalta. Sen olisi myös varmistettava ennakoiva, selkeä ja johdonmukainen julkinen viestintä, myös unionin tuesta. Unionin rahoituksen saajien olisi aktiivisesti ilmaistava rahoituksen alkuperä ja varmistettava unionin rahoituksen näkyvyys EU:n ulkoisen toiminnan viestintää ja näkyvyyttä koskevan käsikirjan (Communication and Visibility Manual for EU External Actions) mukaisesti.

(66) Tukivälineen täytäntöönpanon ohella olisi toteutettava tehostettua strategista viestintää ja julkisuusdiplomatiaa, jotta voidaan edistää unionin arvoja sekä korostaa unionin antaman tuen lisäarvoa ja sitä, kuinka tukiväline hyödyttää Moldovan kansalaisia.

(67) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän asetuksen tavoitteita, vaan ne voidaan saavuttaa paremmin unionin tasolla. Sen vuoksi unioni voi toteuttaa toimenpiteitä SEU 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä asetuksessa ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

(68) Jotta Moldovalle voidaan myöntää rahoitusta hyvissä ajoin ja viipymättä, tämän asetuksen olisi tultava voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*,

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN ASETUKSEN:

I LUKU

YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 artikla

Kohde ja soveltamisala

1. Tällä asetuksella perustetaan Moldovan tasavallan, jäljempänä 'Moldova', uudistus- ja kasvutukiväline vuosiksi 2025–2027, jäljempänä 'tukiväline'.

2. Tukivälineestä annetaan tukea Moldovalle, jotta se voi toteuttaa unioniin liittyviä uudistuksia, erityisesti osallistavia ja kestäviä, unionin arvojen mukaisia sosioekonomisia uudistuksia ja laajentumisprosessin perusasioita koskevia uudistuksia, sekä investointeja Moldovan uudistusohjelman täytäntöönpanemiseksi.

3. Tukivälineen täytäntöönpanoon sovelletaan asetusta (EU) 2021/947, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä.

2 artikla

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

1) 'tukivälinettä koskevalla sopimuksella' komission ja Moldovan välillä sovittua järjestelyä, jossa vahvistetaan Moldovan ja komission tämän asetuksen nojalla tekemän rahoitusyhteistyön periaatteet; tämä järjestely on varainhoitoasetuksen 114 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rahoitussopimus;

2) 'laajentumispolitiikan kehyksellä' tämän asetuksen täytäntöönpanoa koskevaa yleistä politiikan kehystä, jonka Eurooppa-neuvosto ja neuvosto ovat määritelleet ja johon sisältyy tarkistettu laajentumismenetelmä, sopimuksia, joilla luodaan oikeudellisesti sitova suhde Moldovaan, tarvittaessa ehdokasmaiden kanssa käytävien liittymisneuvottelujen neuvottelukehykset sekä Euroopan parlamentin päätöslauselmia, asiaankuuluvia komission tiedonantoja tarvittaessa myös oikeusvaltioperiaatteesta sekä komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisiä tiedonantoja;

3) 'lainasopimuksella' unionin ja Moldovan välistä sopimusta, jossa vahvistetaan tukivälineestä myönnettävään lainatukeen sovellettavat ehdot;

4) 'uudistusohjelmalla' kattavaa, johdonmukaista ja priorisoitua joukkoa kohdennettuja uudistuksia ja ensisijaisia investointikohteita Moldovassa, mukaan lukien maksuehdot, jotka edellyttävät tyydyttävää edistymistä kyseisten toimenpiteiden osalta tai niiden loppuunsaattamista, sekä ohjeellista aikataulua niiden täytäntöönpanolle;

5) 'toimenpiteillä' III luvun mukaisessa uudistusohjelmassa vahvistettuja uudistuksia ja investointeja;

6) 'maksuehdoilla' varojen vapauttamisen edellytyksiä Moldovan toteuttamien havaittavissa ja mitattavissa olevien laadullisten tai määrällisten tavoitteiden muodossa; maksuehdot vahvistetaan III luvun mukaisessa uudistusohjelmassa;

7) 'rahoitusta yhdistävällä toimella' unionin talousarviosta tuettavaa toimea, jossa on yhdistetty unionin talousarviosta rahoitettavat tuet, joita ei makseta takaisin, ja kehitysrahoituslaitosten tai muiden julkisten rahoituslaitosten, mukaan lukien vientiluottolaitokset, taikka kaupallisten rahoituslaitosten ja sijoittajien myöntämät takaisin maksettavat tuet;

8) 'lopullisella tuensaajalla' henkilöä tai yhteisöä, joka saa rahoitusta tukivälineestä; rahoitusapuna saataville asetettavan rahoituksen osalta lopullisella tuensaajalla tarkoitetaan Moldovan valtionkassaa; naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn kautta saataville asetettavan rahoituksen osalta lopullisella tuensaajalla tarkoitetaan investointihankkeen toteuttavaa toimeksisaajaa tai alihankkijaa;

9) ’”ei merkittävää haittaa” -periaatteella’ sitä, että ei tueta eikä harjoiteta taloudellista toimintaa, joka aiheuttaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/852 ([13]) 17 artiklassa tarkoitettua merkittävää haittaa tapauksen mukaan mille tahansa ympäristötavoitteista;

10) ’naapuruuspolitiikan investointijärjestelyllä’ yhtä asetuksen (EU) 2021/947 32 artiklassa tarkoitetuista alueellisista investointijärjestelyistä.

3 artikla

Tukivälineen tavoitteet

1. Tukivälineen yleisenä tavoitteena on

a) tukea laajentumisprosessia nopeuttamalla mukautumista unionin arvoihin, lainsäädäntöön, sääntöihin, normeihin, politiikkoihin ja käytäntöihin, jäljempänä ’säännöstö’, hyväksymällä ja panemalla täytäntöön uudistuksia tulevaa unionin jäsenyyttä silmällä pitäen;

b) tukea Moldovan asteittaista yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin;

c) nopeuttaa Moldovan talouden sosioekonomista lähentymistä unionin kanssa;

d) edistää hyviä naapuruussuhteita jäsenvaltioihin ja unionin laajentumiskumppaneihin sekä ihmisten välisiä yhteyksiä.

2. Tukivälineen erityistavoitteita ovat seuraavat:

a) vahvistaa laajentumisprosessin perusasioita, kuten oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia, demokraattisten instituutioiden toimintaa, mukaan lukien kahtiajaon poistaminen, sekä julkishallintoa, ja täyttää taloudelliset kriteerit; tähän kuuluu oikeuslaitoksen riippumattomuuden edistäminen, turvallisuuden ja vakauden lujittaminen, petosten ja korruption kaikkien muotojen torjunnan tehostaminen, mukaan lukien korkean tason korruptio, oligarkkien vaikutusvalta ja nepotismi, järjestäytynyt rikollisuus, rajatylittävä rikollisuus ja rahanpesu sekä terrorismin rahoitus, veronkierto, veropetokset ja verojen välttely; kansainvälisen oikeuden noudattamisen lisääminen; tiedotusvälineiden vapauden ja riippumattomuuden ja akateemisen vapauden lujittaminen; vihapuheen torjuminen; kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten luominen, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistäminen; sukupuolten tasa-arvon, sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen ja naisten ja tyttöjen voimaannuttamisen, lasten oikeuksien, syrjimättömyyden ja suvaitsevuuden edistäminen; pakolaisten ja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden, kuten kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ja romanien, sekä hlbti-henkilöiden oikeuksien kunnioittamisen varmistaminen ja parantaminen;

b) edistää Moldovan täyttä mukautumista YUTP:hen, unionin rajoittavat toimenpiteet mukaan luettuina;

c) auttaa lieventämään haasteita, joita Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan ja pyrkimykset horjuttaa Moldovan vakautta aiheuttavat, torjua Moldovan suvereniteettia, demokraattisia prosesseja ja instituutioita sekä unionia ja sen arvoja vastaan suunnattua ja erityisesti Venäjän näitä vastaan suuntaamaa disinformaatiota, hybridiuhkia ja ulkomaista tiedonmanipulointia ja häirintää;

d) edistää viisumipolitiikkojen yhdenmukaistamista unionin kanssa;

e) tehostaa julkishallintoa, kehittää valmiuksia ja investoida Moldovan hallintohenkilöstöön; varmistaa tietojen saatavuus, julkinen valvonta ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen päätöksentekoprosesseihin; tukea läpinäkyvyyttä, vastuuvelvollisuutta, rakenneuudistuksia ja hyvää hallintoa kaikilla tasoilla, myös julkisten varojen jakamista ja saatavuutta koskevien valvonta- ja tutkimusvaltuuksien osalta, sekä julkisen varainhoidon, julkisten hankintojen ja valtiontukien valvonnan aloilla; tukea aloitteita kansainvälisen oikeuden tukemiseksi ja sen noudattamisen valvomiseksi Moldovassa sekä tähän työhön osallistuvia toimijoita;

([13]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/852, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2020, kestävää sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta (EUVL L 198, 22.6.2020, s. 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj).

f) nopeuttaa Moldovan siirtymää kestäväksi, ilmastoneutraaliksi ja osallistavaksi taloudeksi, joka kykenee kestämään unionin sisämarkkinoiden kilpailupaineita, ja sen investointiympäristön vakauttamista sekä vähentää sen strategisia riippuvuuksia monipuolistamalla energialähteitä muun muassa parantamalla sähköverkkojen yhteenliitäntöjä jäsenvaltioiden ja unionin laajentumiskumppaneiden kanssa, jotta voidaan saavuttaa energiaturvallisuus ja -omavaraisuus;

g) edistää Moldovan taloudellista yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin erityisesti lisäämällä kauppa- ja investointivirtoja ja häiriönsietokykyisiä arvoketjuja;

h) tukea tiiviimpää yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin parantamalla kestäviä yhteyksiä Euroopan laajuisten verkkojen avulla, jotta vahvistetaan hyviä naapuruussuhteita sekä ihmisten välisiä yhteyksiä;

i) nopeuttaa osallistavaa ja kestävää vihreää siirtymää ilmastoneutraaliuteen vuoteen 2050 mennessä Pariisin sopimuksen ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti ottaen huomioon kaikki talouden alat, erityisesti maatalous ja energia-ala, mukaan lukien siirtyminen vähähiiliseen, ilmastoneutraaliin ja ilmastokestävään kiertotalouteen varmistaen samalla, että investoinnit ovat ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen mukaisia;

j) edistää digitalisaatiota ja digitaalisia taitoja keinoina mahdollistaa kestävä kehitys ja osallistava kasvu;

k) vauhdittaa innovointia, tutkimusta ja tutkimuslaitosten ja teollisuuden välistä yhteistyötä vihreän siirtymän ja digitalisaation tukemiseksi edistämällä paikallista teollisuutta keskittyen erityisesti paikallisiin mikroyrityksiin sekä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja startup-yrityksiin;

l) edistää laadukasta koulutusta ja uudelleen- ja täydennyskoulutusta kaikilla tasoilla keskittyen erityisesti nuoriin, myös nuorisotyöttömyyden torjumiseen, aivovuodon ehkäisemiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien yhteisöjen, myös pakolaisten, tukemiseen, ja edistää työllisyystoimia, myös työntekijän perusoikeuksia Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisesti, ja köyhyyden torjuntaa;

m) tukea toimia, joilla parannetaan Moldovan kansalaisten tietoisuutta unioniin liittymisprosessin hyödyistä, muun muassa tiedotuskampanjoilla.

4 artikla

Yleiset periaatteet

1. Komissio hallinnoi tukivälineestä myönnettävää tukea EU:n ja Moldovan välisessä assosiaatiosopimuksessa ja unionin laajentumispolitiikassa vahvistettujen talousuudistuksia koskevien keskeisten periaatteiden ja tavoitteiden kanssa yhteensopivalla tavalla.

2. Tukivälineen mukainen yhteistyö on tarveperusteista, ja sillä edistetään kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevia periaatteita, joita ovat Moldovan omavastuu kehityksen prioriteeteista keskittyen selkeään ehdollisuuteen ja konkreettisiin tuloksiin, osallistavat kumppanuudet työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa sekä läpinäkyvyys ja keskinäinen vastuuvelvollisuus. Tämä yhteistyö perustuu tulokselliseen ja tehokkaaseen resurssien kohdentamiseen ja käyttöön.

3. Makrotaloudellisen rahoitusavun myöntäminen ei kuulu tukivälineen soveltamisalaan.

4. Tukivälineestä myönnettävä tuki tulee muista unionin ohjelmista ja välineistä myönnettävän tuen lisäksi ja täydentää sitä. Tämän asetuksen nojalla tukikelpoisille toimille voidaan myöntää tukea myös muista unionin ohjelmista ja välineistä edellyttäen, ettei tällaista tukea käytetä samojen kustannusten kattamiseen ja että varmistetaan asianmukainen valvonta ja talousarvion valvonta. Komissio varmistaa tukivälineen ja muiden unionin ohjelmien täydentävyyden ja synergiat, jotta voidaan välttää päällekkäinen tuki ja päällekkäinen rahoitus.

5. Toimiensa täydentävyyden, johdonmukaisuuden ja tehokkuuden edistämiseksi komissio ja jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä ja pyrkivät välttämään tukien päällekkäisyyttä ja varmistamaan synergiat tämän asetuksen mukaisen tuen ja muunlaisen avun välillä, jonka antajana on unioni, jäsenvaltiot, kolmannet maat, monenväliset ja alueelliset järjestöt ja yhteisöt, kuten kansainväliset järjestöt ja asiaankuuluvat kansainväliset rahoituslaitokset, virastot ja unionin ulkopuoliset avunantajat, mukaan lukien sekä vienti- että kehitysrahoituksesta koostuvat yhtenäiset rahoituspaketit, ja noudattamaan tässä ulkoisen avun operatiivisen koordinoinnin vahvistamista koskevia vakiintuneita periaatteita muun muassa

tehostamalla koordinointia jäsenvaltioiden kanssa paikallistasolla. Kyseiseen paikallistason koordinointiin kuuluvat säännölliset ja oikea-aikaiset kuulemiset sekä tiheä tietojenvaihto tukivälineen täytäntöönpanon kaikissa vaiheissa.

6. Tukivälineen soveltamisalaan kuuluvissa toimissa valtavirtaistetaan demokratia, ihmisoikeudet ja sukupuolten tasa-arvo ja edistetään niitä ja mukaudutaan asteittain unionin sosiaalisiin normeihin sekä ilmasto- ja ympäristönormeihin, valtavirtaistetaan ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja tarvittaessa katastrofiriskin vähentäminen, ympäristönsuojelu ja biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen, tarvittaessa myös tekemällä ympäristövaikutusten arviointeja, ja niillä tuetaan Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista edistämällä sellaista yhdennettyä toimintaa, jolla voidaan saada aikaan sivuhyötyjä ja saavuttaa useita tavoitteita johdonmukaisella tavalla. Toimissa vältetään hukkainvestointeja, ja niissä noudatetaan ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta ja ”ketään ei jätetä” -periaatetta ja pyritään valtavirtaistamaan kestävyysnäkökohdat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mallin mukaisesti. Naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn nojalla hyväksytyille investointihankkeille myönnetystä rahoitustuesta, jota ei makseta takaisin, mukaan lukien rahoitusvastuut, vähintään 37 prosenttia on luettava ilmastotavoitteisiin kuuluvaksi.

7. Moldova ja komissio varmistavat, että sukupuolten tasa-arvo, sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen ja sukupuolinäkökulman sisällyttäminen otetaan huomioon ja niitä edistetään koko uudistusohjelman valmistelun ja tukivälineen täytäntöönpanon ajan. Moldova ja komissio toteuttavat asianmukaisia toimenpiteitä sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän estämiseksi. Komissio raportoi kyseisistä toimenpiteistä osana säännöllistä raportointiaan sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevien toimintasuunnitelmien yhteydessä.

8. Tukivälineestä ei tueta toimia tai toimenpiteitä, jotka ovat yhteensopimattomia Moldovan kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman, sen Pariisin sopimuksen mukaisen kansallisesti määritellyn panoksen tai ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä koskevan tavoitteen kanssa, eikä toimia tai toimenpiteitä, joilla edistetään investointeja fossiilisiin polttoaineisiin tai joilla on merkittäviä haitallisia vaikutuksia ympäristöön, ilmastoon tai biologiseen monimuotoisuuteen, paitsi jos tällaiset toimet tai toimenpiteet ovat ehdottoman välttämättömiä tukivälineen tavoitteiden ja erityisesti 3 artiklan 2 kohdan c alakohdan tavoitteiden saavuttamisen kannalta, ottaen huomioon mahdolliset siirtymäjärjestelyt ja noudattaen keskipitkän tai pitkän aikavälin energiastrategiaa energiaturvallisuuden varmistamiseksi. Kyseisten siirtymäjärjestelyjen rinnalla on tarvittaessa toteutettava asianmukaisia toimia kyseisten haitallisten vaikutusten välttämiseksi, ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi ja mahdollisuuksien mukaan niiden kompensoimiseksi.

9. Osallistavan kumppanuuden periaatteen mukaisesti komissio pyrkii tarvittaessa varmistamaan demokraattisen valvonnan siten, että Moldovan hallitus kuulee Moldovan parlamenttia, paikallisviranomaisia Moldovan kansallisen oikeudellisen kehyksen mukaisesti sekä asiaankuuluvia sidosryhmiä, mukaan lukien, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta, myös haavoittuvat ryhmät, pakolaiset ja tarvittaessa kaikki vähemmistöt ja yhteisöt, jotta ne voivat osallistua tukivälineen nojalla rahoituskelpoisten toimien suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sekä niihin liittyviin seuranta-, valvonta- ja arviointiprosesseihin tarpeen mukaan. Kyseisellä kuulemisella pyritään ilmentämään Moldovan yhteiskunnan moniarvoisuutta. Lisäksi komissio varmistaa, että Moldovan kansalaisyhteiskunta, myös valtiosta riippumattomat järjestöt, pystyy ilmoittamaan mahdollisista rahoitusta tai lopullisia tuensaajia koskevista sääntöjenvastaisuuksista suoraan komissiolle asianmukaisten vakiintuneiden kanavien kautta.

10. Komissio varmistaa tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden ja Moldovan kanssa niiden unionin sitoumusten täytäntöönpanon, jotka koskevat läpinäkyvyyden ja vastuuvelvollisuuden lisäämistä tuen toimittamisessa, muun muassa edistämällä sisäisen valvonnan järjestelmien ja petostentorjuntatoimien käyttöönottoa ja tehostamista. Komissio asettaa tietoa tuen määrästä ja kohteista julkisesti saataville 24 artiklassa tarkoitetun tukivälineen tulostaulun kautta. Moldovan on julkaistava 20 artiklassa esitetyllä tavalla ajantasaiset tiedot lopullisista tuensaajista, jotka saavat unionin rahoitusta tukivälineen mukaisten uudistusten ja investointien täytäntöönpanoon.

5 artikla

Unionin tuen ennakkoehdot

1. Tukivälineestä myönnettävän tuen ennakkoehtona on, että Moldova ylläpitää ja kunnioittaa toimivan demokratian mekanismeja, mukaan lukien parlamentaarinen monipuoluejärjestelmä, vapaat ja rehelliset vaalit, vapaat, riippumattomat ja moniarvoiset tiedotusvälineet, riippumaton oikeuslaitos ja oikeusvaltioperiaate, ja takaa kaikkien ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen, myös vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien kunnioittamisen.

2. Komissio valvoo 1 kohdassa asetettujen ennakkoehtojen täyttymistä ennen tukivälineen mukaisten varojen, mukaan lukien ennakkorahoitus, vapauttamista Moldovalle ja tukivälineestä myönnetyn tuen koko keston ajan ottaen asianmukaisesti huomioon laajentumispolitiikan kehyksen. Komissio ottaa valvontaprosessissa huomioon myös kansainvälisten elinten, kuten Euroopan neuvoston ja sen Venetsian komission tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston, asiaankuuluvat suositukset.

3. Jos komissio toteaa, että jotkut 1 kohdassa asetetuista ennakkoehdoista eivät täyty, komissio tekee sitä koskevan päätöksen ja erityisesti keskeyttää 19 artiklassa tarkoitettujen varojen vapauttamisen riippumatta siitä, täyttyvätkö 10 artiklassa tarkoitetut maksuehdot. Komissio ilmoittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle päätöksestään.

II LUKU

RAHOITUS JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

6 artikla

Täytäntöönpano

1. Tukivälinettä tuetaan NDICI – Globaali Eurooppa -välineestä 520 miljoonalla eurolla tukena, jota ei makseta takaisin, ja enintään 1 500 miljoonalla eurolla lainoina. Lainatuen määrä ei sisälly asetuksen (EU) 2021/947 31 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun ulkosuhdetoimien takuujärjestelyn määrään.

2. Rahoitustuki, jota ei makseta takaisin, rahoitetaan 1 päivän tammikuuta 2025 ja 31 päivän joulukuuta 2027 välisellä ajanjaksolla naapurialueita koskevalle maantieteelliselle ohjelmalle asetuksen (EU) 2021/947 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti osoitetuista määrärahoista. Se kattaa lainojen rahoitusvastuun, jonka määrä on 135 miljoonaa euroa, 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun unionin tuen naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksytyille hankkeille sekä täydentävän tuen, mukaan lukien kansalaisjärjestöille annettava tuki ja tekninen tuki. Rahoitus pannaan täytäntöön asetuksen (EU) 2021/947 mukaisesti.

Päätökset 19 artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta lainoina myönnettävien varojen vapauttamisesta tehdään 1 päivän tammikuuta 2025 ja 30 päivän kesäkuuta 2029 välisenä aikana.

3. Komissio hallinnoi unionin avun vapauttamista uudistusohjelmassa vahvistettujen uudistuksia koskevien keskeisten periaatteiden ja tavoitteiden kanssa yhteensopivalla tavalla. Kaikki varat, lukuun ottamatta 2 kohdassa tarkoitettua täydentävää tukea ja 6 kohdassa tarkoitettuja varoja, myönnetään kahdesti vuodessa erissä, jotka perustuvat tarvittavien uudistusten päätökseen saattamiseen määritetyssä aikataulussa uudistusohjelmassa ja komission täytäntöönpanopäätöksessä sovitun mukaisesti.

4. Moldovan on asetettava vähintään 25 prosenttia Moldovalle vapautetusta lainaosuudesta saataville naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn, joka on yksi asetuksen (EU) 2021/947 32 artiklassa tarkoitetuista alueellisista investointijärjestelyistä, nojalla hyväksyttyihin investointihankkeisiin. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa esitetään yksityiskohtaisesti tämä velvoite sekä sen yksityiskohtaiset täytäntöönpanosäännöt ja -periaatteet. Velvoitteen noudattamatta jättäminen johtaa tukivälineen mukaisten uusien toimien keskeyttämiseen ja kyseisten määrien takaisinperintään Moldovalta tämän asetuksen 19 artiklan mukaisesti.

5. Täydentävän tuen on vastattava vähintään 20:tä prosenttia 2 kohdassa tarkoitetun rahoitustuen, jota ei makseta takaisin, kokonaismäärästä.

6. Enintään 1 prosentti 2 kohdassa tarkoitusta tuesta, jota ei makseta takaisin, voidaan käyttää tukivälineen täytäntöönpanoa koskevaan tekniseen ja hallinnolliseen apuun, kuten valmistelutoimiin, seuranta-, valvonta-, tarkastus- ja arviointitoimiin, joita tukivälineen hallinnointi ja sen tavoitteiden saavuttaminen edellyttävät, erityisesti selvityksiin, asiantuntijakokouksiin, koulutuksiin, Moldovan viranomaisten kuulemisiin, konferensseihin, paikallis- ja alueviranomaisten Moldovan kansallisen oikeudellisen kehyksen mukaisesti ja asiaankuuluvien sidosryhmien, mukaan lukien kansalaisjärjestöjen, kuulemiseen, tiedotus- ja viestintätoimiin, mukaan lukien osallistavat yhteydenpitotoimet, sekä unionin poliittisia painopisteitä koskevaan viestintään, siltä osin kuin ne liittyvät tukivälineen tavoitteisiin, tiedonkäsittelyyn ja -vaihtoon tarkoitettuihin tietoverkkoihin liittyviin menoihin, toimielinten tietoteknisiin välineisiin sekä kaikkiin muihin menoihin, joita komissiolle aiheutuu päätoimipaikassa ja unionin edustustoissa tukivälineen yhteydessä tarvittavasta hallinnollisesta ja koordinointituesta. Menoihin voidaan lukea myös kustannukset, joita aiheutuu avoimuutta lisäävistä toimista ja muista toimista, kuten laadunvalvonnasta ja hankkeiden tai ohjelmien seurannasta paikalla, sekä vertaisneuvonnasta ja uudistusten ja investointien arviointiin ja toteuttamiseen liittyvistä asiantuntijapalveluista.

7. Kansainvälisen tuen maksimoimiseksi avunantajat voivat osallistua tukivälineen täytäntöönpanoon varainhoitoasetuksen 21 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla ulkoisilla käyttötarkoitukseensa sidotuilla tuloilla.

7 artikla

Henkilöiden ja yhteisöjen osallistumiskelpoisuutta, tarvikkeiden ja materiaalien alkuperää ja sovellettavia rajoituksia koskevat tukivälineen säännöt

1. Poiketen siitä, mitä asetuksen (EU) 2021/947 28 artiklassa säädetään, tukivälineestä rahoitettaviin toimiin liittyviin hankintamenettelyihin ja avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kansainväliset ja alueelliset järjestöt ja kaikki luonnolliset henkilöt, jotka ovat seuraavien maiden kansalaisia, sekä oikeushenkilöt, jotka ovat tosiasiallisesti sijoittautuneet seuraaviin maihin:

a) jäsenvaltiot, Moldova, ehdokasmaat ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolet;

b) maat, jotka antavat Moldovalle tukea, joka on niiden talouden kokoon nähden tasoltaan verrattavissa unionin tukeen, ja joille komissio on vahvistanut vastavuoroisen mahdollisuuden saada ulkoista apua Moldovassa.

2. Edellä olevan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu vastavuoroinen mahdollisuus voidaan myöntää vähintään vuoden pituiseksi määräajaksi, jos asianomainen maa soveltaa sisällöltään vastaavia osallistumiskelpoisuusehtoja yhteisöihin, jotka ovat peräisin unionista tai maista, jotka ovat tukivälineen nojalla tukikelpoisia.

Komissio päättää vastavuoroisesta mahdollisuudesta Moldovaa kuultuaan.

3. Kaikkien tukivälineen puitteissa rahoitettujen ja hankittujen tarvikkeiden ja materiaalien on oltava peräisin jostakin 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetusta maasta, paitsi jos tarvikkeita ja materiaaleja ei voida hankkia kohtuullisin ehdoin mistään niistä. Lisäksi sovelletaan 6 kohdassa säädettyjä rajoituksia.

4. Tämän artiklan mukaisia osallistumiskelpoisuusehtoja ei sovelleta luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat osallistumiskelpoisen toimeksisaajan tai alihankkijan palveluksessa tai muussa oikeudellisessa suhteessa siihen, eikä niillä saa luoda tällaisille henkilöille kansalaisuuteen liittyviä rajoituksia, paitsi jos kansalaisuusrajoitukset perustuvat 6 kohdassa vahvistettuihin sääntöihin.

5. Toimiin, joita jokin yhteisö yhteisrahoittaa tai joita hallinnoidaan suoraan tai välillisesti varainhoitoasetuksen 62 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdassa tarkoitettujen yhteisöjen kanssa, sovelletaan myös kyseisiin yhteisöihin sovellettavia sääntöjä tässä artiklassa määrättyjen sääntöjen lisäksi, tapauksen mukaan mukaan lukien tämän artiklan 6 kohdassa säädetyt rajoitukset, jotka otetaan asianmukaisesti huomioon kyseisten yhteisöjen kanssa tehdyissä rahoitussopimuksissa ja sopimusasiakirjoissa.

6. Edellä olevaan 1 kohtaan sisältyvissä osallistumiskelpoisuusehdoissa, 3 kohtaan sisältyvissä tarvikkeiden ja materiaalien alkuperää koskevissa säännöissä ja 4 kohtaan sisältyvissä luonnollisten henkilöiden kansalaisuutta koskevissa säännöissä voidaan asettaa rajoituksia myöntämis-/hankintamenettelyihin osallistuvien oikeushenkilöiden kansallisuuden, maantieteellisen sijainnin tai luonteen sekä tarvikkeiden ja materiaalien maantieteellisen alkuperän osalta, jos

a) tällaiset rajoitukset ovat tarpeen toiminnan tai tietyn myöntämis-/hankintamenettelyn erityisluonteen tai sen tavoitteiden vuoksi tai jos kyseiset rajoitukset ovat tarpeen toimen tuloksellisen toteuttamisen kannalta;

b) toimi tai tietty myöntämis-/hankintamenettely vaikuttaa turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen, erityisesti unionin, jäsenvaltioiden tai Moldovan strategisiin omaisuuseriin ja etuihin, mukaan lukien digitaalisen infrastruktuurin (myös 5G-verkkoinfrastruktuurin), viestintä- ja tietojärjestelmien ja niihin liittyvien toimitusketjujen turvallisuus, häiriönsietokyky ja eheyden suojaaminen.

7. Muiden kuin tukikelpoisten maiden tarjoajat, hakijat ja ehdokkaat voidaan hyväksyä osallistumiskelpoisiksi kiireellisissä tapauksissa tai tapauksissa, joissa palveluja ei ole saatavilla asianomaisten maiden tai alueiden markkinoilla, tai muissa asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa, joissa toimen toteuttaminen olisi tuki- tai osallistumiskelpoisuusehtojen soveltamisen takia mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeaa.

8. SEU 29 artiklan ja SEUT 215 artiklan perusteella hyväksyttyjen unionin rajoittavien toimenpiteiden yhteydessä varoja ja taloudellisia resursseja ei saa suoraan tai välillisesti asettaa unionin rajoittavien toimenpiteiden kohteena olevien oikeushenkilöiden, yhteisöjen tai elinten saataville tai niiden hyväksi. Tukivälineestä ei näin ollen saa antaa tukea suoraan tai välillisesti tällaisille henkilöille tai yhteisöille eikä niiden omistamille tai määräysvallassa oleville yhteisöille, mukaan lukien välilliset omistajat, toimitusketjun alihankkijat tai lopulliset edunsaajat.

8 artikla

Tukivälinettä koskeva sopimus

1. Komissio tekee tukivälineen täytäntöönpanoa varten Moldovan kanssa tukivälinettä koskevan sopimuksen, jossa vahvistetaan rahoituksen maksamista koskevat velvoitteet ja maksuehdot.

2. Tukivälinettä koskevaa sopimusta täydennetään 15 artiklan mukaisella lainasopimuksella, jossa vahvistetaan lainana myönnettävän rahoituksen hallinnointia ja täytäntöönpanoa koskevat erityissäännökset. Tukivälinettä koskeva sopimus ja mahdolliset siihen liittyvät asiakirjat asetetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston saataville yhtäaikaisesti ja viipymättä.

3. Rahoitusta myönnetään Moldovalle vasta sen jälkeen, kun tukivälinettä koskeva sopimus ja lainasopimus ovat tulleet voimaan.

4. Moldovan kanssa tehtävissä tukivälinettä koskevassa sopimuksessa ja lainasopimuksessa on varmistettava, että varainhoitoasetuksen 129 artiklassa säädetyt velvoitteet täytetään.

5. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa vahvistetaan tarvittavat yksityiskohtaiset määräykset seuraavista:

a) Moldovan sitoumus edistyä määrätietoisesti vahvan oikeudellisen kehyksen luomisessa petosten torjuntaa varten ja ottaa käyttöön tehokkaampia ja tuloksellisempia valvontajärjestelmiä, mukaan lukien asianmukaiset mekanismit väärinkäytösten paljastajien suojelemiseksi ja asianmukaiset mekanismit ja toimenpiteet sääntöjenvastaisuuksien, petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi tehokkaasti, sekä tehostaa rahanpesun, järjestäytyneen rikollisuuden, julkisten varojen väärinkäytön, terrorismin rahoituksen, verojen välttelyn, veropetosten ja veronkierron sekä tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttavan muun laittoman toiminnan torjuntaa;

b) varojen vapauttamista, pidättämistä ja vähentämistä 19 artiklan mukaisesti koskevat säännöt;

c) Moldovan velvoite antaa osa lainan kokonaismäärästä naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksyttyihin investointihankkeisiin 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti ja tätä koskevat yksityiskohtaiset säännöt;

d) hallinnointiin, valvontaan, seurantaan, arviointiin, raportointiin ja tarkastukseen liittyvät toimet sekä järjestelmien arvioinnit, tutkintatoimet, petostentorjuntatoimenpiteet ja yhteistyö;

e) säännöt, jotka koskevat raportointia komissiolle siitä, täyttyvätkö 10 artiklassa tarkoitetut maksuehdot ja miten ne täytetään;

f) veroja, tulleja ja muita maksuja koskevat säännöt asetuksen (EU) 2021/947 27 artiklan 9 ja 10 kohdan mukaisesti;

g) toimenpiteet sääntöjenvastaisuuksien, petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi tehokkaasti sekä unionin varoja tämän asetuksen mukaisesti hoitavia henkilöitä ja yhteisöjä koskeva velvoite ilmoittaa viipymättä komissiolle, OLAFille ja tapauksen mukaan EPPOlle epäillyistä tai todetuista sääntöjenvastaisuuksista, petoksista, lahjonnasta ja eturistiriidoista sekä tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttavasta muusta laittomasta toiminnasta ja niiden johdosta toteutettavista toimista;

h) 21 ja 22 artiklassa tarkoitetut velvoitteet, mukaan lukien tarkat säännöt, jotka koskevat Moldovan suorittamaa tietojen keruuta ja komission, OLAFin, tilintarkastustuomioistuimen ja tapauksen mukaan EPPOn pääsyä tietoihin, sekä määräajat tietojen keruulle;

i) menettely sen varmistamiseksi, että lainatuen maksupyynnöt vastaavat 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti käytettävissä olevaa lainamäärää;

j) komission oikeus vähentää tukivälineen mukaista tukea asianmukaisessa suhteessa ja periä takaisin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tukivälineen tavoitteiden saavuttamiseen käytetyt määrät tai pyytää lainan ennenaikaista takaisinmaksua tapauksissa, joissa on kyse unionin taloudellisia etuja vahingoittavista sääntöjenvastaisuuksista, petoksista, lahjonnasta tai eturistiriidoista, joita Moldova ei ole korjannut, määrällisten tai laadullisten tavoitteiden kumoamisesta tai tukivälinettä koskevassa sopimuksessa määrätyn velvoitteen vakavasta laiminlyönnistä;

k) säännöt ja menettelyt Moldovan raportointia varten tukivälineen täytäntöönpanon seuraamiseksi ja 3 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi;

l) Moldovaa koskeva velvoite toimittaa komissiolle sähköisesti 20 artiklassa tarkoitetut tiedot.

III LUKU

UUDISTUSOHJELMA

9 artikla

Uudistusohjelman toimittaminen

1. Saadakseen tämän asetuksen mukaista tukea Moldovan on toimitettava komissiolle vuosia 2025–2027 koskeva uudistusohjelma, joka perustuu Euroopan naapuruuspolitiikan mukaisesti hyväksytyssä EU:n ja Moldovan välisessä assosiaatiosopimuksessa ja laajentumispolitiikan kehyksessä vahvistettujen sosioekonomisten ja perustavanlaatuisten uudistusten keskeisiin periaatteisiin ja tavoitteisiin.

2. Uudistusohjelmassa annetaan yleiset puitteet 3 artiklassa asetettujen yleisten ja erityisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja esitetään uudistukset, jotka Moldovan on toteutettava, sekä investointialat. Uudistusohjelma sisältää toimenpiteitä uudistusten toteuttamiseksi kattavan ja johdonmukaisen paketin avulla. Laajentumisprosessin perusasioiden, kuten oikeusvaltioperiaatteen, korruption torjunnan, korkean tason korruptio mukaan luettuna, perusoikeuksien ja sananvapauden, osalta uudistusohjelmassa on otettava huomioon laajentumispolitiikan kehyksen sisältämät arvioinnit.

3. Uudistusohjelman on oltava johdonmukainen unionin kanssa käytävän talous- ja rahoitusvuoropuhelun yhteydessä komissiolle esitetyn viimeisimmän makrotalous- ja finanssipoliittisen kehyksen kanssa.

4. Uudistusohjelman on oltava johdonmukainen Moldovan liittymisprosessin yhteydessä ja muissa asiaan liittyvissä asiakirjoissa määriteltyjen uudistusprioriteettien, Pariisin sopimuksen mukaisen kansallisesti määritellyn panoksen ja ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä koskevan tavoitteen kanssa ja tuettava niitä.

5. Uudistusohjelmassa on noudatettava 4 artiklassa vahvistettuja yleisiä periaatteita.

6. Uudistusohjelma on laadittava osallistavalla ja läpinäkyvällä tavalla työmarkkinaosapuolia ja kansalaisjärjestöjä kuullen.

7. Komissio kehottaa Moldovaa toimittamaan uudistusohjelmansa viimeistään 24 päivänä kesäkuuta 2025. Komissio toimittaa Moldovan uudistusohjelman Euroopan parlamentille ja neuvostolle heti, kun se on vastaanotettu.

10 artikla

Uudistusohjelman rahoitusta koskevat periaatteet

1. Tukivälineellä tarjotaan kannustimia uudistusohjelman täytäntöönpanoon asettamalla varojen vapauttamiselle maksuehtoja. Kyseisiä maksuehtoja sovelletaan 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin varoihin, lukuun ottamatta täydentävää tukea, johon sisältyy kansalaisjärjestöille annettava tuki ja tekninen tuki. Maksuehdot esitetään mitattavissa olevina laadullisina tai määrällisinä tavoitteina. Tällaiset tavoitteet kertovat edistymisestä tietyissä sosioekonomisissa uudistuksissa ja laajentumisprosessin perusasioissa, jotka liittyvät 3 artiklassa vahvistettujen tukivälineen eri tavoitteiden saavuttamiseen laajentumispolitiikan kehyksen mukaisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen maksuehtojen täyttyminen käynnistää varojen vapauttamisen osittain tai kokonaan täyttymisasteesta riippuen.

3. Makrotaloudellinen vakaus, moitteeton julkinen varainhoito sekä talousarvion läpinäkyvyys ja valvonta ovat yleisiä maksuehtoja, joiden on täytyttävä varojen vapauttamiseksi.

Tukivälineestä ei tueta toimia tai toimenpiteitä, jotka horjuttavat Moldovan suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta.

11 artikla

Uudistusohjelman sisältö

1. Uudistusohjelmassa on esitettävä erityisesti seuraavat asiat, jotka on perusteltava:

a) toimenpiteet, jotka muodostavat johdonmukaisen, kattavan ja riittävän tasapainoisen vastauksen 3 artiklassa asetettuihin tavoitteisiin, mukaan lukien rakenneuudistukset, investoinnit ja tarvittaessa toimenpiteet 5 artiklassa tarkoitettujen ennakkoehtojen noudattamisen varmistamiseksi;

b) selvitys siitä, miten toimenpiteet vastaavat 4 artiklassa tarkoitettuja yleisiä periaatteita sekä 9 artiklan mukaisia vaatimuksia;

c) selvitys siitä, miten toimenpiteiden odotetaan vahvistavan 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja laajentumisprosessin perusasioita, kuten oikeusvaltioperiaatetta, perusoikeuksia ja korruption torjuntaa;

d) alustava luettelo naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa keskusteltaviksi ja hyväksyttäviksi tarkoitetuista investointihankkeista ja -ohjelmista, mukaan lukien investointien kokonaismäärät ja kaavaillut toteutusaikataulut;

e) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan edistävän ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista, ja siitä, ovatko ne yhteensopivia ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen kanssa;

f) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan edistävän digitalisaatiota;

g) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan edistävän koulutusta sekä työllisyyttä koskevien ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamista;

h) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan tukevan sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen voimaannuttamista sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämistä;

i) uudistusten ja investointien osalta alustava aikataulu ja suunnitellut varojen vapauttamisen maksuehdot eli mitattavissa olevat laadulliset tai määrälliset tavoitteet, jotka on tarkoitus saavuttaa 31 päivään joulukuuta 2027 mennessä;

j) selvitys siitä, miten toimenpiteiden odotetaan edistävän asteittaista ja jatkuvaa mukautumista YUTP:hen, unionin rajoittavat toimenpiteet mukaan luettuina;

k) selvitys siitä, miten toimenpiteiden odotetaan lisäävän Moldovan hallintohenkilöstön valmiuksia ja investoivan siihen;

l) järjestelyt, jotka koskevat Moldovan toteuttamaa uudistusohjelman tehokasta seurantaa ja arviointia sekä uudistusohjelmasta raportointia, mukaan lukien ehdotetut mitattavissa olevat laadulliset ja määrälliset tavoitteet sekä 2 kohdassa vahvistetut indikaattorit;

m) selvitys Moldovan järjestelmästä, jolla ehkäistään, havaitaan ja korjataan tehokkaasti sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, lahjontaa, mukaan lukien korkean tason korruptio, ja eturistiriitoja sekä pannaan täytäntöön valtiontukien valvontasääntöjä, ja ehdotetut toimet, joilla puututaan olemassa oleviin puutteisiin uudistusohjelman täytäntöönpanon ensimmäisinä vuosina;

n) tiivistelmä Moldovan oikeudellisen kehyksen mukaisesti toteutetusta Moldovan parlamentin, paikallisviranomaisten Moldovan kansallisen oikeudellisen kehyksen mukaisesti sekä asiaankuuluvien sidosryhmien, mukaan lukien työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, kuulemisprosessista ja selvitys siitä, miten niiden panos on otettu huomioon uudistusohjelmassa, uudistusohjelman valmistelua ja, jos uudistusohjelma on saatavilla, sen täytäntöönpanoa varten;

o) uudistusohjelmaa koskeva viestintä- ja näkyvyyssuunnitelma Moldovan paikallisia yleisöjä varten;

p) muut hyödylliset tiedot.

2. Uudistusohjelman on oltava tulosperusteinen ja sisällettävä indikaattoreita, joilla arvioidaan edistymistä tämän asetuksen 3 artiklassa vahvistettujen yleisten ja erityisten tavoitteiden saavuttamisessa. Kyseiset indikaattorit perustuvat kansainvälisesti sovittuihin indikaattoreihin ja jo saatavilla oleviin, Moldovan politiikkoihin liittyviin indikaattoreihin, jos se on asianmukaista ja tarpeen. Indikaattoreiden on myös oltava mahdollisimman yhdenmukaisia niiden keskeisten suorituskykyindikaattoreiden kanssa, jotka sisältyvät komission täytäntöönpanopäätökseen Länsi-Balkanin uudistusohjelmien hyväksymisestä asetuksen (EU) 2024/1449 mukaisesti ja EKKR+:n tulosten arviointikehykseen.

12 artikla

Komission arvio uudistusohjelmasta

1. Komissio arvioi ilman aiheetonta viivytystä Moldovan uudistusohjelman tai tarvittaessa siihen mahdollisesti tehtyjen muutosten aiheellisuutta, kattavuutta ja asianmukaisuutta. Arviointia tehdessään komissio tekee tiivistä yhteistyötä Moldovan kanssa ja voi esittää huomautuksia tai pyytää lisätietoja tai edellyttää, että Moldova tarkistaa tai muuttaa uudistusohjelmaansa.

2. Tämän asetuksen 11 artiklan 1 kohdan j alakohdassa säädetyn tavoitteen osalta komissio ottaa asianmukaisesti huomioon Euroopan ulkosuhdehallinnon tehtävän ja osallistumisen päätöksen 2010/427/EU mukaisesti.

3. Arvioidessaan uudistusohjelmaa komissio ottaa huomioon asiaankuuluvat ja saatavilla olevat analyyttiset tiedot Moldovasta, mukaan lukien sen makrotaloudellinen tilanne ja velkakestävyys, Moldovan esittämät 11 artiklassa tarkoitetut perustelut ja asiat, Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan ja Moldovan vakauden horjuttamiseen tähtäävien pyrkimysten vaikutukset sekä muut merkitykselliset tiedot, kuten 11 artiklassa luetellut tiedot.

4. Komissio ottaa arvioinnissaan huomioon erityisesti seuraavat kriteerit:

a) käsitelläänkö uudistusohjelmassa asiaankuuluvalla, kattavalla, johdonmukaisella ja riittävän tasapainoisella tavalla 3 artiklassa säädettyjä tavoitteita ja 11 artiklassa tarkoitettuja asioita;

b) vastaavatko uudistusohjelma ja siihen sisältyvät toimenpiteet 4 artiklassa tarkoitettuja yleisiä periaatteita sekä 9 artiklan mukaisia vaatimuksia

c) voidaanko uudistusohjelman odottaa nopeuttavan edistymistä Moldovan ja unionin välisen sosioekonomisen kuilun kuromisessa umpeen ja edistääkö se siten Moldovan taloudellista, sosiaalista ja ympäristöön liittyvää kehitystä, tukeeko se lähentymistä unionin normien kanssa, vähentääkö se eriarvoisuutta ja vahvistaako se sosiaalista yhteenkuuluvuutta;

d) voidaanko uudistusohjelman odottaa vahvistavan 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja laajentumisprosessin perusasioita;

e) voidaanko uudistusohjelman odottaa nopeuttavan Moldovan siirtymistä kestävään, ilmastoneutraaliin ja ilmastokestävään sekä osallistavaan talouteen parantamalla yhteyksiä, edistämällä sen vihreää siirtymää ja digitalisaatiota, mukaan lukien biologista monimuotoisuutta koskevaa edistymistä, vähentämällä strategisia riippuvuuksia ja tehostamalla tutkimusta ja innovointia, koulutusta, työllisyyttä ja osaamista sekä laajempia työmarkkinoita kiinnittäen erityistä huomiota nuoriin;

f) ovatko uudistusohjelmaan sisältyvät toimenpiteet yhdenmukaisia ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen ja ”ketään ei jätetä” -periaatteen kanssa;

g) käsitelläänkö uudistusohjelmassa asianmukaisesti ennakko- ja maksuehtojen noudattamiseen liittyviä mahdollisia riskejä;

h) ovatko Moldovan ehdottamat maksuehdot asianmukaisia ja vaativia, johdonmukaisia laajentumispolitiikan kehyksen kanssa sekä riittävän mielekkäitä ja selkeitä, jotta varat voidaan vapauttaa, jos ehdot täyttyvät, ja ovatko ehdotetut raportointi-indikaattorit asianmukaisia ja riittäviä yleisissä tavoitteissa edistymisen seuraamiseksi ja siitä raportoimiseksi;

i) onko odotettavissa, että Moldovan ehdottamien järjestelyjen avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä, havaita ja korjata sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, lahjontaa ja eturistiriitoja, järjestäytynyttä rikollisuutta ja rahanpesua sekä tehokkaasti toteuttaa tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttaviin rikoksiin liittyviä tutkinta- ja syytetoimia;

j) otetaanko uudistusohjelmassa tosiasiallisesti huomioon Moldovan parlamentin, paikallisviranomaisten kansallisen oikeudellisen kehyksen mukaisesti sekä asiaankuuluvien sidosryhmien, mukaan lukien työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, panos.

5. Komissio voi käyttää riippumattomia asiantuntijoita apuna Moldovan toimittaman uudistusohjelman arvioinnissa.

13 artikla

Komission täytäntöönpanopäätös

1. Jos 12 artiklan mukainen arvio, joka koskee Moldovan toimittamaa uudistusohjelmaa tai 14 artiklan mukaisesti toimittamaa ohjelman muutosta, on myönteinen, komissio hyväksyy uudistusohjelman tai muutoksen täytäntöönpanopäätöksellä. Tämä täytäntöönpanopäätös hyväksytään 28 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä vahvistetaan uudistukset, jotka Moldovan on toteutettava, tuettavat investointialat ja uudistusohjelmaan perustuvat maksuehdot, aikataulu mukaan lukien.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä vahvistetaan myös

a) Moldovan saatavilla olevien kokonaismäärärahojen ohjeellinen määrä 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen maksuehtojen täyttyessä ja 11 artiklan mukaisesti porrastetut suunnitellut erät, mukaan lukien ennakkomaksut, jotka vapautetaan, kun Moldova on täyttänyt tyydyttävästi niitä koskevat maksuehdot uudistusohjelman täytäntöönpanoon liittyvien laadullisten tai määrällisten tavoitteiden muodossa;

b) rahoituserien jakautuminen lainatukeen ja tukeen, jota ei makseta takaisin;

c) määräaika, johon mennessä uudistuksiin liittyvät loppumaksua koskevat ehdot on täytettävä;

d) järjestelyt ja aikataulu uudistusohjelman seurannalle ja täytäntöönpanolle sekä uudistusohjelmasta raportoinnille, mukaan lukien tarvittaessa 4 artiklan 9 kohdassa tarkoitetun demokraattisen valvonnan avulla, sekä tarvittaessa 23 artiklan noudattamisen edellyttämät toimenpiteet;

e) 11 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut indikaattorit, joilla arvioidaan edistymistä 3 artiklassa vahvistettujen yleisten ja erityisten tavoitteiden saavuttamisessa.

14 artikla

Uudistusohjelmaan tehtävät muutokset

1. Jos Moldova ei objektiivisten olosuhteiden vuoksi enää pysty toteuttamaan uudistusohjelmaa osittain tai kokonaan, asiaa koskevat maksuehdot mukaan luettuina, Moldova voi ehdottaa uudistusohjelman muuttamista. Tällöin Moldova voi esittää komissiolle perustellun pyynnön muuttaa 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua täytäntöönpanopäätöstä.

2. Komissio voi muuttaa täytäntöönpanopäätöstä 28 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen erityisesti ottaakseen huomioon saatavilla olevien rahoitusmäärien muutoksen 19 artiklassa säädettyjen periaatteiden mukaisesti.

3. Jos komissio katsoo, että Moldovan uudistusohjelman muuttaminen on perusteltua sen esittämien syiden perusteella, komissio arvioi muutetun uudistusohjelman 12 artiklan mukaisesti ja voi ilman aiheetonta viivytystä muuttaa 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua täytäntöönpanopäätöstä 28 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen.

4. Muutoksessa komissio voi hyväksyä maksuehtojen määräaikojen jatkamisen 31 päivään joulukuuta 2028 saakka.

15 artikla

Lainasopimus sekä lainanotto- ja lainanantotoimet

1. Komissiolle annetaan tukivälineestä lainojen muodossa myönnettävän tuen rahoittamiseksi valtuudet lainata tarvittavat varat unionin lukuun pääomamarkkinoilta tai rahoituslaitoksilta varainhoitoasetuksen 224 artiklan mukaisesti.

2. Komissio tekee lainasopimuksen Moldovan kanssa. Lainasopimuksessa vahvistetaan tukivälineestä lainan muodossa myönnettävän tuen enimmäismäärä, saatavuusaika ja yksityiskohtaiset lainaehdot. Laina-aika on enintään 40 vuotta lainasopimuksen allekirjoittamispäivästä.

Varainhoitoasetuksen 223 artiklan 4 kohdan lisäksi ja siitä poiketen lainasopimuksen on sisällettävä ennakkomaksujen määrä ja säännöt ennakkomaksujen selvittämisestä.

3. Lainasopimus asetetaan yhtäaikaisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston saataville.

16 artikla

Rahoitusvastuiden rahoittaminen

1. Lainojen rahoitusaste on 9 prosenttia, ja rahoitusvastuut rahoitetaan naapurialueita koskevalle maantieteelliselle ohjelmalle asetuksen (EU) 2021/947 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti osoitetuista määrärahoista ja käytetään osana samanlaisia riskejä tukevaa rahoitusta.

2. Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 214 artiklan 2 kohdan viimeisessä virkkeessä säädetään, rahoitusvastuiden rahoitus perustetaan asteittain ja se muodostuu viimeistään, kun lainat on maksettu ulos kokonaisuudessaan.

3. Rahoitusastetta tarkistetaan vähintään kolmen vuoden välein tämän asetuksen voimaantulopäivästä alkaen asetuksen (EU) 2021/947 31 artiklan 5 kohdan neljännessä alakohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti.

17 artikla

Ennakkomaksut

1. Toimitettuaan uudistusohjelman komissiolle Moldova voi pyytää vapauttamaan ennakkomaksun, joka on enintään 18 prosenttia tukivälineestä 6 artiklan 1 kohdan nojalla myönnettävästä kokonaismäärästä sen jälkeen, kun siitä on vähennetty täydentävä tuki, mukaan lukien kansalaisjärjestöille annettava tuki ja tekninen tuki, ja lainojen rahoitusvastuut.

2. Komissio voi vapauttaa pyydetyn ennakkomaksun sen jälkeen, kun se on hyväksynyt 13 artiklassa tarkoitetun täytäntöönpanopäätöksensä ja tukivälinettä koskeva sopimus ja lainasopimus ovat tulleet voimaan. Varat vapautetaan 19 artiklan 3 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti ja edellyttäen, että 5 artiklassa säädetyt ennakkoehdot täyttyvät.

3. Ennakkomaksu voidaan maksaa yhdessä tai useammassa erässä, ja maksuaikataulusta päättää komissio.

18 artikla

Investointihankkeiden toteuttaminen naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa

1. Jotta voidaan hyötyä unionin rahoitustuen vipuvaikutuksesta lisäinvestointien houkuttelemiseksi, uudistusohjelmaa tukevat investoinnit on toteutettava yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksyttyjen investointihankkeiden muodossa.

2. Kun kaikki sovellettavat ehdot täyttyvät tyydyttävästi, komissio tekee 19 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen varojen vapauttamisesta. Kyseisessä päätöksessä vahvistetaan 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti niiden varojen määrä, jotka asetetaan saataville naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksytyille hankkeille unionin myöntämänä tukena, jota ei makseta takaisin, sekä lainatuen muodossa Moldovalle vapautettavan rahoitusavun määrä. Kyseisessä päätöksessä vahvistetaan myös 8 artiklan 5 kohdan c alakohdassa tarkoitetun, tukivälinettä koskevassa sopimuksessa tarkoitetun osuuden mukaisesti myös se osuus lainatuesta, joka Moldovan on määrä asettaa saataville yhteisrahoituksena naapuruuspolitiikan investointijärjestelyn puitteissa hyväksyttyihin hankkeisiin.

19 artikla

Maksuehtojen täyttymisen arviointi, varojen pidättäminen ja vähentäminen, maksuja koskevat säännöt

1. Moldovan on esitettävä kahdesti vuodessa asianmukaisesti perusteltu pyyntö varojen vapauttamisesta viimeistään kahden kuukauden kuluttua komission täytäntöönpanopäätöksessä asetetusta määräajasta uudistusohjelmassa vahvistettuihin mitattavissa oleviin määrällisiin tai laadullisiin tavoitteisiin liittyvien maksuehtojen täyttyessä.

2. Komissio arvioi ilman aiheetonta viivytystä, onko Moldova täyttänyt 5 artiklassa säädetyt ennakkoehdot ja noudattanut 10 artiklan 3 kohdassa säädettyjä rahoitusta koskevia periaatteita ja onko se täyttänyt tyydyttävällä tavalla 13 artiklassa tarkoitetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä vahvistetut maksuehdot. Jos komissio katsoo, että Moldova ei enää täytä aiemmin suoritetuissa maksuissa täyttämiään maksuehtoja, komissio vähentää tulevista maksuista vastaavan määrän.

Kyseistä arviointia tehdessään komissio voi käyttää apuna asiantuntijoita, myös jäsenvaltioiden asiantuntijoita. Jos varojen vapauttamista koskevaan pyyntöön tai maksupyyntöön sisältyy 22 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu neuvottelulukuun 32 liittyvä tavoite, komissio ei tee päätöstä, jolla hyväksytään varojen vapauttaminen, ellei se anna myönteistä arviota tällaisen tavoitteen täyttymisestä.

3. Jos komissio antaa myönteisen arvion kaikkien sovellettavien ehtojen tyydyttävästä täyttymisestä, se ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle ilman aiheetonta viivytystä ennen kuin se antaa päätöksen, jolla hyväksytään kyseisiä ehtoja vastaavien varojen vapauttaminen. Näiden määrien osalta päätös muodostaa 10 artiklassa tarkoitetun ehdon.

4. Jos komissio antaa kielteisen arvion jonkin aikataulun mukaisen ehdon täyttymisestä, kyseistä ehtoa vastaavat varat pidätetään. Komissio ilmoittaa kyseisestä arviosta Euroopan parlamentille ja neuvostolle ilman aiheetonta viivästystä. Pidätetyt määrät vapautetaan vasta, kun Moldova on myöhemmän esittämänsä varojen vapauttamista koskevan pyynnön yhteydessä perustellut asianmukaisesti, että se on toteuttanut tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vastaavat maksuehdot täyttyvät tyydyttävästi.

5. Jos komissio toteaa, että Moldova ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä 12 kuukauden kuluessa 4 kohdassa tarkoitetusta ensimmäisestä kielteisestä arviosta, komissio vähentää rahoitustuesta, jota ei makseta takaisin, ja lainasta asianmukaisessa suhteessa määrän, joka vastaa asianomaisia maksuehtoja. Ensimmäisen täytäntöönpanovuoden aikana sovelletaan 24 kuukauden määräaikaa, jonka lasketaan alkavan 4 kohdassa tarkoitetun ensimmäisen kielteisen arvioinnin antamisesta. Moldova voi esittää huomautuksensa kahden kuukauden kuluessa komission päätelmien antamisesta tiedoksi Moldovalle.

6. Maksuehtoja, joita ei ole täytetty 31 päivään joulukuuta 2028 mennessä, vastaavaa määrää ei makseta Moldovalle, vaan se vapautetaan tai peruutetaan saatavilla olevan lainatuen määrästä tapauksen mukaan.

7. Komissio voi vähentää rahoitustuen, jota ei makseta takaisin, määrää ja periä Moldovalta takaisin, muun muassa kuittaamalla, määrärahoja, jotka on käytetty tukivälineen tavoitteiden saavuttamiseen, tai vähentää Moldovalle maksettavan lainan määrää tai pyytää lainan ennenaikaista takaisinmaksua lainasopimuksen mukaisesti, jos varoja on maksettu aiheettomasti, on havaittu unionin taloudellisia etuja vahingoittavia sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, lahjontaa tai eturistiriitoja, joita Moldova ei ole korjannut, tai niihin liittyy vakavia huolenaiheita tai määrälliset tai laadulliset tavoitteet

on kumottu tai jos on havaittu maksun suorittamisen jälkeen, ettei tavoitteita ole täytetty tyydyttävästi, tai on havaittu tukivälinettä koskevasta sopimuksesta tai lainasopimuksesta johtuvan velvoitteen vakava laiminlyönti, myös OLAFin toimittamien tietojen tai tilintarkastustuomioistuimen kertomusten perusteella. Ennen kuin komissio tekee päätöksiä tällaisista vähennyksistä, se ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

8. Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 116 artiklan 2 kohdassa säädetään, varainhoitoasetuksen 116 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu maksumääräaika alkaa päivästä, jona tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitettu päätös, jolla hyväksytään varojen vapauttaminen Moldovalle, annetaan tiedoksi.

9. Varainhoitoasetuksen 116 artiklan 5 kohtaa ei sovelleta tämän artiklan ja tämän asetuksen 21 artiklan nojalla rahoitusapuna suoritettaviin maksuihin, jotka ohjataan suoraan Moldovan valtionkassaan.

10. Rahoitustuki, jota ei makseta takaisin, ja lainat maksetaan tämän artiklan mukaisesti vuotuisessa talousarviomenettelyssä vahvistettujen talousarviomäärärahojen perusteella, ja niiden maksamisen edellytyksenä on saatavilla oleva rahoitus. Varat maksetaan erissä. Kukin erä voidaan maksaa kerralla tai useampina osaerinä.

11. Määrät maksetaan 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen jälkeen lainasopimuksen mukaisesti.

12. Moldovan on esitettävä maksupyyntö lainasopimuksessa esitetyssä muodossa ja tukivälinettä koskevassa sopimuksessa vahvistettujen määräysten mukaisesti, jotta lainan muodossa myönnettävä tukimäärä voidaan maksaa.

20 artikla

Uudistusohjelman täytäntöönpanoon rahoitusta saaviin henkilöihin ja yhteisöihin sovellettavat avoimuusvaatimukset

1. Moldovan on julkaistava ajantasaiset tiedot lopullisista tuensaajista, jotka saavat rahoitusta yli 50 000 euroa kumulatiivisesti kolmen vuoden aikana tukivälineen mukaisten uudistusten ja investointien täytäntöönpanoon.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuista lopullisista tuensaajista on julkaistava seuraavat tiedot koneluettavassa muodossa verkkosivulla saatujen kokonaisvarojen mukaisessa järjestyksessä ottaen asianmukaisesti huomioon luottamuksellisuutta ja turvallisuutta koskevat vaatimukset, erityisesti henkilötietojen suojan:

a) oikeushenkilön tapauksessa lopullisen tuensaajan täydellinen virallinen nimi ja arvonlisäverotunniste tai verotunniste, jos sellainen on saatavilla, tai muu oikeushenkilöön sovellettavassa lainsäädännössä vahvistettu yksilöllinen tunniste;

b) luonnollisen henkilön tapauksessa lopullisen tuensaajan etu- ja sukunimi tai -nimet;

c) lopullisen tuensaajan saama määrä sekä tukivälineen mukaiset uudistukset ja investoinnit, joiden täytäntöönpanoa kyseisellä määrällä edistetään.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei saa julkistaa, jos niiden luovuttaminen uhkaa asianomaisten lopullisten tuensaajien oikeuksia ja vapauksia tai vahingoittaa vakavasti niiden kaupallisia etuja. Tällaiset tiedot on asetettava komission saataville.

4. Moldovan on toimitettava komissiolle sähköisesti vähintään kerran vuodessa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja lopullisia tuensaajia koskevat tiedot koneluettavassa muodossa, joka määritellään 8 artiklan 5 kohdan l alakohdassa tarkoitetussa tukivälinettä koskevassa sopimuksessa.

IV LUKU

UNIONIN TALOUDELLISTEN ETUJEN SUOJAAMINEN

21 artikla

Unionin taloudellisten etujen suojaaminen

1. Komissio ja Moldova toteuttavat tukivälineen täytäntöönpanossa kaikki aiheelliset toimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi ottaen huomioon suhteellisuusperiaatteen ja ne olosuhteet, joissa tukivälinettä käytetään, 5 artiklan 1 kohdassa asetetut ennakkoehdot sekä tukivälinettä koskevassa sopimuksessa vahvistetut ehdot, erityisesti petosten, lahjonnan, eturistiriitojen ja sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemistä, havaitsemista ja korjaamista koskevat ehdot sekä tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttaviin rikoksiin liittyviä tutkinta- ja syytetoimia koskevat ehdot. Moldovan on sitouduttava pyrkimään tuloksellisten ja tehokkaiden hallinto- ja valvontajärjestelmien käyttöönottoon ja varmistettava, että aiheettomasti maksetut tai väärin käytetyt määrät voidaan periä takaisin.

2. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa on määrättävä seuraavista velvoitteista, joiden mukaan Moldovan on

a) tarkastettava säännöllisesti, että myönnetty rahoitus on käytetty sovellettavien sääntöjen, erityisesti petosten, lahjonnan, eturistiriitojen ja sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemistä, havaitsemista ja korjaamista koskevien sääntöjen, mukaisesti;

b) suojeltava väärinkäytösten paljastajia;

c) toteutettava aiheelliset toimenpiteet petosten, lahjonnan, eturistiriitojen ja sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi sekä unionin taloudellisiin etuihin vaikuttaviin rikoksiin liittyvien tutkinta- ja syytetoimien toteuttamiseksi, päällekkäisen rahoituksen havaitsemiseksi ja välttämiseksi ja oikeudellisten toimien toteuttamiseksi väärinkäytettyjen varojen perimiseksi takaisin, myös uudistusohjelman mukaisten uudistusten ja investointihankkeiden tai -ohjelmien täytäntöönpanotoimenpiteiden osalta, ja toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, jotta EPPOn ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten esittämät, tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttaviin rikoksiin liittyvät keskinäistä oikeusapua koskevat pyynnöt käsitellään tarvittaessa ja viipymättä;

d) varmistettava 1 kohdan soveltamiseksi ja erityisesti uudistusohjelmaan sisältyvien uudistusten täytäntöönpanoon liittyvien varojen käyttöä koskevia tarkastuksia varten riittävien tietojen kerääminen henkilöistä ja yhteisöistä, jotka saavat rahoitusta III luvussa tarkoitetun uudistusohjelman täytäntöönpanotoimenpiteisiin, mukaan lukien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot, ja näiden tietojen saatavuus unionin tietosuojaperiaatteiden ja sovellettavien tietosuojasääntöjen mukaisesti;

e) nimenomaisesti valtuutettava komissio, OLAF, tilintarkastustuomioistuin ja tarvittaessa EPPO käyttämään oikeuksiaan varainhoitoasetuksen 129 artiklan mukaisesti.

3. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa on määrättävä myös komission oikeudesta vähentää tukivälineestä myönnettävää tukea, jota ei makseta takaisin, asianmukaisessa suhteessa ja periä Moldovalta takaisin, muun muassa kuittaamalla, tukivälineen tavoitteiden saavuttamiseen käytetyt määrät ja vähentää Moldovalle maksettavan lainan määrää tai pyytää lainan ennenaikaista takaisinmaksua lainasopimuksen mukaisesti, jos varoja on maksettu aiheettomasti, jos on havaittu unionin taloudellisia etuja vahingoittavia sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, lahjontaa tai eturistiriitoja, joita Moldova ei ole korjannut, tai niihin liittyy vakavia huolenaiheita tai jos komissio havaitsee maksun suorittamisen jälkeen, ettei tavoitteita ole täytetty tyydyttävästi, tai on havaittu tukivälinettä koskevasta sopimuksesta tai lainasopimuksesta johtuvan velvoitteen vakava laiminlyönti. Päättäessään takaisinperinnän määrästä ja vähennyksestä tai ennenaikaisesti takaisin maksettavasta määrästä komissio noudattaa suhteellisuusperiaatetta ja ottaa huomioon unionin taloudellisia etuja vahingoittavan sääntöjenvastaisuuden, petoksen, lahjonnan tai eturistiriidan taikka velvoitteen laiminlyönnin vakavuuden. Moldovalle annetaan mahdollisuus esittää huomautuksensa ennen tuen vähentämistä tai ennenaikaisen takaisinmaksun pyytämistä.

4. Tukivälineen varoja hoitavien henkilöiden ja yhteisöjen on ilmoitettava viipymättä komissiolle ja OLAFille kaikista epäillyistä petoksista, lahjonnasta, eturistiriidoista ja sääntöjenvastaisuuksista, jotka vahingoittavat unionin taloudellisia etuja.

22 artikla

Moldovan sisäisten järjestelmien ja tarkastusviranomaisen rooli

1. Rahoitusapuna saataville asetettavan tukivälineestä myönnettävän rahoituksen osalta komissio voi tukeutua Moldovan perustamiin tarkastusviranomaisiin julkisten menojen valvomiseksi. Komissio tukeutuu tarvittaessa myös 4 artiklan 9 kohdassa tarkoitettuun demokraattiseen valvontaan.

2. Uudistusohjelman täytäntöönpanon ensimmäisinä vuosina asetetaan etusijalle uudistukset, jotka liittyvät neuvottelulukuun 32, erityisesti julkiseen varainhoitoon ja sisäiseen valvontaan sekä petostentorjuntaan, sekä neuvottelulukuihin 23 ja 24, erityisesti oikeudenkäytön, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden osalta, ja neuvottelulukuun 8, erityisesti valtiontukien valvonnan osalta.

3. Moldovan on raportoitava komissiolle viipymättä mahdollisista sääntöjenvastaisuuksista, mukaan lukien petokset, joista on tehty ensimmäinen hallinnollinen tai oikeudellinen päätelmä, ja pidettävä komissio ajan tasalla mahdollisten tällaisiin sääntöjenvastaisuuksiin liittyvien hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen etenemisestä. Tällainen raportointi on toteutettava sähköisesti komission perustamaa sääntöjenvastaisuuksien hallinnointijärjestelmää käyttäen.

4. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tarkastusviranomaisten on käytävä säännöllistä vuoropuhelua tilintarkastustuomioistuimen, OLAFin ja tarvittaessa EPPOn kanssa.

5. Komissio voi suorittaa Moldovan talousarvion toteuttamista koskevia yksityiskohtaisia järjestelmätarkastuksia, jotka perustuvat riskinarviointiin ja vuoropuheluun 1 kohdassa tarkoitettujen tarkastusviranomaisten kanssa, ja antaa suosituksia järjestelmien parantamiseksi.

6. Komissio voi antaa suosituksia Moldovalle kaikissa tapauksissa, joissa Moldovan toimivaltaiset viranomaiset eivät sen näkemyksen mukaan ole toteuttaneet tarvittavia toimia ehkäistäkseen, havaitakseen ja korjatakseen petoksia, lahjontaa, eturistiriitoja ja sääntöjenvastaisuuksia, jotka ovat haitanneet tai uhkaavat vakavalla tavalla haitata tukivälineestä rahoitettujen menojen moitteetonta varainhoitoa, ja kaikissa tapauksissa, joissa se havaitsee Moldovan viranomaisten käyttöön ottaman valvontajärjestelmän suunnitteluun ja toimintaan vaikuttavia puutteita. Moldovan on pantava tällaiset suositukset täytäntöön tai esitettävä perustelut sille, miksi se ei ole niin tehnyt.

V LUKU

SEURANTA, RAPORTOINTI JA ARVIOINTI

23 artikla

Seuranta ja raportointi

1. Komissio seuraa tukivälineen täytäntöönpanoa ja arvioi 3 artiklassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Kyseisen täytäntöönpanon seurannan on oltava kohdennettua ja oikeassa suhteessa tukivälinettä koskevan sopimuksen puitteissa toteutettaviin toimiin, eikä se rajoita asetuksessa (EU) 2021/947 säädettyjen raportointivaatimusten soveltamista. Edellä 11 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen indikaattoreiden odotetaan auttavan komissiota tukivälineen seurannassa.

2. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa vahvistetaan säännöt ja menettelyt, joiden mukaisesti Moldovan on raportoitava komissiolle 1 kohdan soveltamista varten.

3. Komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain kertomuksen edistymisestä tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Vuosikertomusta täydennetään esittelyillä tukivälineen täytäntöönpanon tilanteesta kahdesti vuodessa.

4. Komissio toimittaa 3 kohdassa tarkoitetun vuosikertomuksen 28 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulle komitealle.

5. Komissio raportoi Moldovan uudistusohjelman täytäntöönpanon edistymisestä asetuksen (EU) 2024/1449 nojalla perustetun tukivälineen tulostaulun yhteydessä.

24 artikla

Tukivälineen tulostaulu

Komissio kuvaa uudistusohjelman täytäntöönpanon edistymistä asetuksen (EU) 2024/1449 nojalla perustetussa tukivälineen tulostaulussa.

25 artikla

Tukivälineen arviointi

1. Komissio tekee 31 päivän joulukuuta 2027 jälkeen ja 31 päivään joulukuuta 2031 mennessä tukivälineen riippumattoman jälkiarvioinnin. Jälkiarvioinnissa arvioidaan unionin panosta tukivälineen tavoitteiden saavuttamiseen.

2. Jälkiarvioinnissa hyödynnetään OECD:n kehitysapukomitean hyvän käytännön periaatteita ja pyritään varmistumaan siitä, että tukivälineen tavoitteet on saavutettu, ja laatimaan suosituksia tulevien toimien parantamiseksi.

3. Komissio toimittaa jälkiarvioinnin havainnot ja päätelmät sekä omat huomautuksensa ja jatkotoimensa tiedoksi Euroopan parlamentille, neuvostolle ja jäsenvaltioille. Jälkiarvioinnista voidaan keskustella Euroopan parlamentin, neuvoston tai jäsenvaltioiden pyynnöstä. Tuloksia hyödynnetään tulevien ohjelmien ja toimien valmistelussa ja resurssien kohdentamisessa. Jälkiarviointi ja jatkotoimet asetetaan julkisesti saataville.

4. Komissio ottaa tämän asetuksen nojalla myönnetyn unionin rahoituksen arviointiprosessiin mukaan kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät, mukaan lukien Moldovan, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, siinä määrin kuin se on tarkoituksenmukaista, ja se voi tapauksen mukaan pyrkiä tekemään yhteisiä arviointeja jäsenvaltioiden ja muiden kumppanien kanssa niin, että myös Moldova osallistuu niihin tiiviisti.

26 artikla

Moldovan raportointi talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteydessä

Moldovan on raportoitava kerran vuodessa talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteydessä edistymisestä uudistusohjelmansa uudistuksiin liittyvän osan täytäntöönpanossa.

27 artikla

Tukivälineen parlamentaarinen valvonta ja tarkastelu

1. Komissio raportoi Euroopan parlamentin asiasta vastaaville valiokunnille tukivälineen ja uudistusohjelman täytäntöönpanosta. Komissio toimittaa Euroopan parlamentille kirjallisesti seuraavat tiedot:

a) tukivälineen täytäntöönpanon edistyminen;

b) uudistusohjelman arviointi;

c) 23 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kertomuksen tärkeimmät havainnot;

d) tarvittaessa tiedot maksu-, pidättämis- ja vähentämismenettelyistä, mukaan lukien kaikki ehtojen tyydyttävän täyttymisen varmistamiseksi esitetyt huomautukset; ja

e) mahdolliset muut tukivälineen täytäntöönpanoon liittyvät merkitykselliset seikat.

2. Euroopan parlamentin ja komission välillä käydään säännöllistä vuoropuhelua vähintään kerran vuodessa, ja sitä voidaan käydä NDICI – Globaali Eurooppa -välinettä koskevan korkean tason geopoliittisen vuoropuhelun yhteydessä.

3. Komissio ottaa huomioon 2 kohdassa tarkoitetun vuoropuhelun yhteydessä esiin tulleet seikat, tapauksen mukaan myös Euroopan parlamentin päätöslauselmat.

VI LUKU

LOPPUSÄÄNNÖKSET

28 artikla

Komiteamenettely

1. Komissiota avustaa asetuksella (EU) 2021/947 perustettu komitea. Tämä komitea on asetuksessa (EU) N:o 182/2011 tarkoitettu komitea.

2. Kun viitataan tähän kohtaan, sovelletaan asetuksen (EU) N:o 182/2011 5 artiklaa.

3. Jos komitea ei anna 13 artiklan 1 kohdassa ja 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen täytäntöönpanopäätösten osalta lausuntoa, komissio ei hyväksy ehdotusta täytäntöönpanosäädökseksi, ja tuolloin sovelletaan asetuksen (EU) N:o 182/2011 5 artiklan 4 kohdan kolmatta alakohtaa.

29 artikla

Tiedotus, viestintä ja julkisuus

1. Komissio toteuttaa tiedotustoimia varmistaakseen uudistusohjelmassa tarkoitettuun rahoitustukeen myönnettävän unionin rahoituksen näkyvyyden muun muassa toteuttamalla yhteisiä tiedotustoimia Moldovan kanssa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta asetuksessa (EU) 2021/947 säädettyjen vaatimusten soveltamista. Komissio varmistaa, että tukivälineestä myönnettävästä tuesta tiedotetaan ja se tuodaan esille rahoitusta koskevan maininnan avulla. Tukivälineestä rahoitettavat toimet toteutetaan unionin rahoittamia ulkoisia toimia koskevien viestintä- ja näkyvyysvaatimusten sekä muiden asiaankuuluvien suuntaviivojen mukaisesti.

2. Unionin rahoituksen saajien on aktiivisesti ilmaistava rahoituksen alkuperä ja varmistettava unionin rahoituksen näkyvyys tapauksen mukaan muun muassa pitämällä esillä unionin tunnusta ja rahoitusta koskevaa asianmukaista mainintaa, jossa lukee ”Euroopan unionin rahoittama”, erityisesti kun se tekee tunnetuksi toimia ja niiden tuloksia, tarjoamalla eri ryhmille, mukaan lukien tiedotusvälineet ja suuri yleisö, kohdennettua johdonmukaista, olennaista ja oikeasuhteista tietoa.

3. Tiedotus, viestintä ja julkisuus on toteutettava esteettömässä muodossa.

30 artikla

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Brysselissä 18 päivänä maaliskuuta 2025.

Euroopan parlamentin puolesta	*Neuvoston puolesta*
Puhemies	*Puheenjohtaja*
R. METSOLA	A. SZŁAPKA